

ΑΡΧΑΙΟΛΓΙΑ.

Ἄρα λέκτα νομισματογραφικὰ, συναρμοσθέντα ἐκ
διαφόρων ουγγραφέων χάριν τῶν γίλων
τῆς Ἀρχαιολογίας. (συνέγεια)

Z.

Τύποι.

Οἱ τύποι ἡτοι αἱ εἰκόνες καὶ τὸ χάραγμα εἶναι τὸ κυριώτερον γῆγραμμα τῶν νομισμάτων, ἐπειδὴ ἀνευ τούτων ἥθελον εἶσθαι ἀπλοῦν μετάλλου ἔλασμα. Μολονότε ύπάρχουσι πολλότατα νομίσματα μὴ φέροντα ἐπιγραφὴν, δὲν εὑρίσκεται ὅμως κανέναν ἀνευ τύπου. Εὑρίσκονται ὅμως ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Ποπουλωνίας καὶ τῶν Οὐολατερόῶν, τυρόγηνικῶν πόλεων καὶ τοῦ ἐν Σικελίᾳ Ἀβακαίνου ἔχοντα μόνον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους εἰκόνα, λεῖα δὲ καὶ ἀνευ τύπου ἐπὶ τοῦ ἑτέρου (1). Τὰ νομίσματα αὐτὰ εἶναι ἀργυρᾶ. Μεταξὺ τῶν τυρόγηνικῶν εὑρίσκονται καὶ μικρὰ χρυσᾶ νομίσματα τοῦ εἴδους τούτου. Ἀλλ' ἐν τὰ τοιαῦτα ἦσαν καὶ νόμισμα πραγματικῶς τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβῶς βέβαιον. Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν ως ἀρχαιότατα νομίσματα μόνον ὅσα ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους τὸ τετράγωνον ἐντύπωμα, quadratum incusum (2).

(1) Micali, L' Italia avanti il dominio dei Romani. Tav. LIX. LX. fig. 7. Eckhel, D. N. V. Vol. I. pag. CIV. et Num. Veter. pag. 11, Sestini, Descript. Num. Vet. pag. 4. T. I. 3.

(2) Ὁρα περὶ αὐτῶν Stieglitz, Versuch einer Einrichtung antiker

Ταῦτα εἶναι λίση ἀρχαῖς χαραγμένα ἀναμφιβόλως 600 ἔτη καὶ ἐπέκεινα πρὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

Τοιούτων νομισμάτων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν περιεστώθη ἀριθμὸς ὅχι μικρὸς ἐκ δικτύων τῆς Ἑλλάδος μερῶν, ἐξ οὗ γίνεται βέβαιον ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ χαράσσειν νόμισμα ἦτο κοινῶς ἐν γρήσει.

Λείψανον τετραγώνου ἐντυπώματος διατηρηθὲν ἵσως χάριν μητρὸς τοῦ ἀρχαίου τοῦ χαράττειν τρόπου φαίνεται καθηρῶς ἀκόμη εἰς τινα νομίσματα τῆς ἀκολούθου ἐποχῆς, εἰς τὰ ὅποια ὁ τύπος τοῦ ὄπισθεν μέρους συνίσταται εἰς κοῖλωμα τετράγωνον, καθὼς εἰς τὰ τῆς Βοιωτίας νομίσματα, εἰς τινα τῆς Θάσου καὶ ἄλλα. Ἐκ τοῦ τετραγώνου ἐνδέχεται νὰ ἐγεννήθη ἡ τετραγώνιος ἐκ γραμμῶν ἡ στιγμῶν συγκειμένη περιγείλωσις, διὸ ἡς εἰς τινα νομίσματα, οἷον τὰ τοῦ Ἀργους, τὰ τῆς Ἀσπένδου, τὰ τῆς Ῥόδου καὶ ἄλλα περικλείεται ὁ τύπος τοῦ ὄπισθεν μέρους. Τὰ νομίσματα τῆς Ἀκάνθου πόλεως μακεδονικῆς ἐφύλαξαν πάντοτε τὸ τετράγωνον ἐντύπωμα· πλὴν ὅχι εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν ἀτεχνον μορφὴν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους εὐρύθμιως καὶ κομψώς διατεταγμένον. Ἀλλο ἀρχαίων νομισμάτων εἰδος ἦσαν τὰ συγκείμενα ἐκ λεπτοῦ ἐλάσματος ἔχοντος μὲν τύπον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἀλλ' εἰς μὲν τὸ ἔμπροσθεν μέρος εἰργασμένον ἐν ἑξογῇ, εἰς δὲ τὸ ὄπισθεν κοῖλον, συγήθως μὲν τὸν αὐτὸν τοῦ ἔμπροσθεν μέρους, ἐνίοτε δὲ ἄλλον. Τὰ τοιαῦτα νομίσματα δνομάζονται παρὰ τῶν νομισματολόγων numi incusi, νομίσματα ἐντυπα. Εὑρίσκονται δὲ μόνον ἐξ ἀργύρου ἐκ πόλεων τινῶν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τοῦ Πυξοῦντος, τοῦ Μεταποντίου, τῆς Σίριδος, τῆς Συράριδος, τῆς Καυλωνίας, τοῦ Κρότωνος (1). Τὰ νομίσματα ταῦτα δεικνύουν σαφῶς

Muenzsammlungen. Σ. 88. Miannet, Descript. des Medailles antiques. Recueil des Planches καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Pellerin.

(1) Διετάθησαν δὲ καὶ τινα χρυσᾶ τοιούτου εἴδους (ἐντυπα) νομίσματα, τῶν ὅποιων ἡ πατρὸς εἶναι ἀγγειστος. Pellerin, Recueil, III, CI, CIV. Hünter. 63.

ὅτι εἰς τὴν τύπωσιν αὐτῶν ἐγίνετο χρῆσις διπλῆς σφραγίδος, ιδίᾳς δὲ ἐκάστην πλευρὰν, καὶ ὅτι ὁ κοῖλος τύπος δὲν ἦτο ἐντύπωμα τοῦ ἔξεχοντος. Εἰς τινα τῶν νομισμάτων τούτων τοῦ Κρότωνος τὸ ἔξεχον μέρος ἔχει τὸν τρίποδα, τὸ δὲ κοῖλον τὸν ἀετόν· εἰς τινα τοῦ Μεταποντίου τὸ ἔξεχον μέρος ἔχει στάχυν, τὸ κοῖλον κεφαλὴν βοὸς· τῆς Ποσειδῶνίας τὰ νομίσματα φέρουν ἐφ' ἑκατέρου μέρους τὸν Ποσειδῶνα, ἀλλὰ εἰς τὸ κοῖλον μέρος ἡ τρίαινα καὶ ἡ ἐσθῆτης εἶναι εἰργασμένα ἐν ἔξοχῇ.

Καὶ μεταξὺ τῶν ῥωμαϊκῶν νομισμάτων εὑρίσκονται τοιαῦτα ἀργυρᾶ καὶ χάλκινα. Ἀλλ' ἔχει τὸ αἴτιον ἦτο μᾶλλον ἀδιλεψία τοῦ νομισματοκόπου, δοτις ἄφινεν εἰς τὴν μήτραν τὸ ἥδη τυπωμένον νόμισμα, ἔθετεν ἐπὶ αὐτοῦ ἀλλού νέον μετάλλινον ἔλασμα καὶ ἐτύπωνε καὶ τοῦτο, διὸ τὸ δεύτερον τοῦτο ἐδέχετο τὸν τύπον τοῦ ὑποκειμένου νομίσματος κοῖλον ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους.

Ἄφοῦ διὰ τῶν ἐντύπων νομισμάτων προέβησαν εἰς τὴν νομισματικὴν τέχνην μέχρι τοῦ νὰ ἐπιβάλωσι τύπον καὶ ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους· ἐνεχάραττον δὲ ἐνίοτε ἐκτὸς τούτου καὶ ἐπὶ τοῦ τετραγώνου ἐντυπώματος γράμματα καὶ ἐπιγραφὲς, ἡ μικροὺς ποικίλους τύπους, ὀδηγήθησαν ἐκ τούτου εἰς τὸ νὰ ἐπισημάνωσιν ἀμφότερα τὰ μέρη μὲ τύπους. Ἀπεμακρύνθησαν λοιπὸν ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον τρόπον καὶ τὰ νομίσματα διὰ τῆς καλητέρας αὐτῶν μορφῆς καὶ τῆς διπλῆς εἰκόνος ἔγιναν κομψότερα.

Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα παριστάνουσι σπανίως κεφαλὴν, ἀλλὰ μόνον εἰκόνας ἀκεράτους, ζῶα ἢ ἄψυχόν τι. Ὅστερον τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῶν αὐτονόμων νομισμάτων ἔλαβε τὴν κεφαλὴν θεοῦ, δαιμονος, θρωας. Ὅτε ἔξενίκησε τὸ νὰ ἐγχαράττωσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων οἱ βασιλεῖς τὰς εἰκόνας των, ἐτίθετο τὸ πρόσωπον ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους· ὡσαύτως καὶ τὰ ῥωμαϊκὰ νομίσματα ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων φέρουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν, τῶν συζύγων, θυγατέρων καὶ μητέρων αὐτῶν.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν ἦτο σύνηθες νὰ θέτωσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὴν εἰκόνα ζῶντος ἀνθρώπου. Τοῦτο ἔξεγίκησε πρώτον ἐπὶ

τῶν Μακεδόνων βασιλέων. Τινὲς φρονοῦσιν ὅτι ἡ εἰς τὰ τετράδρυγμα καὶ τὰς δραχμὰς φαινομένη κεφαλὴ τοῦ Ἰπρακλέους παριστάνει τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται ἀπίθανον (1). Δημήτριον δὲ τὸν Α., βασιλέα Μακεδόνων δυνάμεθι νὰ παραδεχθῶμεν ὡς τὸν πρῶτον βασιλέα, τοῦ δόποιου ἡ εἰκὼν φαίνεται ἐγκεχαραγμένη εἰς τὰ ζῷατος ἔτι αὐτοῦ κοπέντα νομίσματα. Μετάξι τῶν Ῥωμαίων ἡ τιμὴ αὕτη ἔγινε κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Ἰούλιον Καίσαρα.

Τὸ διπισθεν μέρος τῶν αὐτονόμων νομισμάτων φέρει συγκίθισις εἰκόνα ἔχουσαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθεν ὑπάρχουσαν. Οἱ θεοὶ παριστάνονται μὲ τὰ σύμβολα αὐτῶν, ή μὲ τὰ εἰς αὐτοὺς ιερὰ ζῶα. Εἰς τὸν Δία δίδεται ὁ κεραυνὸς ἡ ὁ ἀετός· εἰς τὸν Ἡρακλῆ ρόπαλον, τόξον καὶ βέλος· εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἡ λύρα· εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἡ τρίχινα· εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ἡ γλαύξ· εἰς τὴν Δάμητραν ἡ σῦν. Πολλάκις παριστάνονται καὶ ἀντικείμενα ἐκ τῆς ιστορίας τῶν θεῶν. Ἐνίστανται ἐπὶ τοῦ διπισθεν μέρους ναοὶ περίφημοι· ἀλλὰ τοῦτο εἰς τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα εἶναι σπανιότερον· καὶ πρῶτον ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων παρατηρεῖται συνεχέστερον, μάλιστα ἐπὶ νομισμάτων κοπέντων εἰς τὰς ἐπαρχίας ἡ ἀποικίας.

Αἱ πόλεις εἶχον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τύπους μονίμους ἔχοντας ἀναφορὰν ἡτοι πρὸς τοὺς αὐτόθι ἔξχιρέτως τιμωρένους θεοὺς, ή ὑπαινιττομένους τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ή ὅντας ἐν χρήσει ὡς ἔθνικά σύμβολα. Οὕτω τὰ ἀθηναϊκά νομίσματα φέρουν τὴν Ἀθηνᾶν μὲ τὴν γλαύκα· τὰ συρακούσια τὴν Περσεφόνην καὶ ἄρμα δίζυγον ἡ τετράζυγον· οὕτω διαφόρων τῆς Μεγάλης Ἐλλάδος πόλεων τὰ νομίσματα φέρουσι τὸν Ἡβωνα. Ὅπαινίζεις τῶν ὄνομάτων τῶν πόλεων ἀπαντῶνται συχναί. Ἡ Καρδία, πόλις τῆς Θράκης ἐκλεκτὲς σύμβολον αὐτῆς καρδίαν· ἡ Σιδη, πόλις τῆς Παμφυλίας, τὴν σίδην, καρπὸν τῆς ροιᾶς· ἡ νῆσος Ῥόδος, τὸ ρόδον· ἡ Σελινοῦς τῆς Σικελίας, τὸ σέλινον. Ως ἔθνικὰ σύμβολα μετεγειρίζοντο οἱ Βοια-

(1) Stieglitz, Ueber das Bild Alexanders des Grossen auf den Muenzen der Alten.

τοι τὴν ἔξ αὐμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἐκκεκομένην ἀσπίδα· οἱ Μακεδόνες ἀσπίδα ωοειδῆ· οἱ Χῖοι σφίγγα· οἱ Ἐφέσιοι τὴν μέλισσαν· ἡ Κυρήνη τὸ σίλφιον· ἡ Κνωσσὸς τὸν λαβύρινθον· τὸ Δυρράχιον μόσχον θηλάζοντα· ἡ ἐν Ἰλλυρίᾳ Ἀπολλωνία καὶ ἡ Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας ὄρος ἀναπέμπον φλόγας· ἡ Αἴγινα χελώνην· ἡ Σύραρις ταῦρον βλέποντα ὅπισθεν· ἡ Κύμη τῆς Αἰολίας ἀγγεῖον ώρισμένου σχήματος. Ἐνίοτε δύμας παρέλιπον τοὺς τοιούτους τύπους, καὶ πολλαὶ πόλεις δεικνύουσιν εἰς τὰ νομίσματά των ποικιλίαν μεγάλην, πρὸ πάντων αἱ Συρακοῦσαι.

Σπουδῆς καὶ λόγου ἀξίοι εἶναι οἱ τύποι οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν μυθολογίαν καὶ τὸ θρήσκευμα, διότι πολλοὶ ἔξ αὐτῶν ὑπεμφαίνουσι τὰ μυστήρια (1). Ἄν καὶ δὲν ἦτο συγχωρημένον νὰ ἐκτίθενται δημοσίως τὰ μυστήρια, ἀλλ' ὅμως τῶν εἰς αὐτὰ ἀναφερομένων συμβόλων ἐδύνατο νὰ γίνῃ χρῆσις ως νομισματικῶν τύπων, καθὸ γνωστῶν εἰς μόνους τοὺς μύστας, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς προσφερομένων μόνον ὡς ἔθνικῶν ἢ τοπικῶν τύπων.

Τῶν Ρωμαίων τὰ γάλκινα νομίσματα εἶχον τύπους μονάρους. Εἰς τὸ As ἐπέβαλλον τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰανοῦ· εἰς τὸn Semis τὸν Δία, εἰς τὸn Triens καὶ τὴν Ούγκιαν τὴν Παλλάδα· εἰς τὸn Quadrans τὸν Ἡρακλῆ, εἰς τὸn Sextans τὸν Ἐρυμῆν, δηλονότι τὰς κεφαλὰς τῶν θεῶν τούτων. Τὸ ὅπισθεν τῶν Ponderum εἶχε πρώταν πλοίου.

Ολίγα μόνον Pondera φέρουσιν ἄλλους τύπους. Asses τῆς Κορυνηλίας καὶ Λικινίας οἰκογενείας ἔχουν ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους Νέκην. Semis καὶ Quadrans τῆς οἰκογενείας Κουρτίας φέρει ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους τὸ ῥόπαλον τοῦ Ἡρακλέους. As τῆς οἰκογενείας Μαρκίας παριστάνει ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους τὰς κεφαλὰς τοῦ Νουμᾶ καὶ Ἀγκου, As τῆς οἰκογενείας Ρουθρίας ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους τὰς κεφαλὰς τοῦ Ἐρυμοῦ καὶ τοῦ Ἡρακλέους, ναὸν ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν. As τῆς οἰκογενείας Τερεγτίας ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους τὴν θηλάζουσαν λύκαιναν.

(1) Stieglitz, Ueber Mysterientypen,

Τὰ ἀρχαιότατα ἀργυρᾶ τῶν Ῥωμαίων νομίσματα ἔχοντιν ἐπα-
σημασμένην πτερωτὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς, Ἀθηνᾶν Νίκην καὶ
ἐπὶ τοῦ ὄπισθεν μέρους τοὺς Διοσκούρους. Τούστοις δεικνύονται οἱ
Denarii, Quinarii καὶ Sestertii. Ἀλλ' ὅμως ἀπαντῶνται καὶ ἄλλοι
τύποι. Ἡ πτερωτὴ κεφαλὴ τῆς Ἀθηνᾶς μὲν ἀρμα δίζυγον ἢ τετράζυ-
γον ἢ κεφαλὴ τοῦ Διὸς καὶ Νίκη ἐπιτέφθιστη τρόπαιον ἢ κεφαλὴ τοῦ
Vejovis (Πλούτωνος) μετὰ τοῦ Διὸς ἐπὶ τετράζυγου ἀρματος. Οἱ
τύποι οὗτοι εὑρίσκονται δῆμι μόνον ἐπὶ τῶν ὑπατικῶν νομίσματων,
ἄλλᾳ φέρουν αὐτοὺς καὶ τὰ ἀρχαιότατα οἰκογενειακὰ νομίσματα.
Εἰς τοὺς μέσους τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας χρόνους κατέλειψαν
τοὺς τύπους τούτους καὶ ἐκλεξχν ἡτοι μυθολογικὰ ἀντικείμενα, ἢ
ἱστορικά, ἐξ οὗ γεννᾶται τῶν Ῥωμαϊκῶν νομίσματων ἡ ποικιλία εἰς
διαφοροποιεῖς παριστάσεις. Ἡ αὐτὴ ποικιλία ὑπάρχει καὶ εἰς τὰ
νομίσματα τῶν αὐτοκρατόρων.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἀρχεῖστεινάν τὸν κύκλον τῶν παραστάσεων ἐπὶ
τῶν νομίσματων. Τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον τῶν Ἑλλήνων ἡτο
ἡ μυθολογία καὶ διτι εἰγεν ἀναφορὰν εἰς τὸ θρήσκευμα. Εἰς ταῦτα
ἐπρόσθεσαν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ιστορίαν καὶ ἀλληγορίαν. Τὰ ιστορικὰ
ἀντικείμενα ἐλαμβάνοντο κατ' ἔξοχὴν ἀπὸ τὴν ιστορίαν τῆς πό-
λεως, ἢ ἀπὸ τὰς πράξεις τῶν ἐπιχωρίων ἡρώων καὶ αὐτοκρατόρων.
Ἡ ἀλληγορία συνίστατο εἰς τοῦτο ὅτι ἀρεταὶ καὶ πᾶν διτι φέρει πρὸς
εὐδαιμονίαν ἐξεικονίζοντο ὡς δαίμονες μὲν γαραντηριστικὰ γνωρί-
σματα οἷον Felicitas, Fortuna, Bonus Eventus, Honos, Vir-
tus, Aeternitas, Salus, Concordia, Spes καὶ ἄλλα. Κατὰ τοὺς
ὑστέρους χρόνους εὑρίσκονται ἐνίστε εἰς Ἑλληνικὰ νομίσματα εἰκό-
νες περιφήμων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν οἷον τοῦ Ὄμηρου, Διονύσου,
Ἀνκιρέοντος, τῆς Σχαπφοῦς καὶ ἄλλων.

Συγγάνεις σιμᾶ εἰς τὸν κύριον τύπον ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ ἐμβαδοῦ
τοῦ νομίσματος καὶ ἑτέρα μικρὰ εἰκῶν λεγομένη Sigillum. Τοῦτο
ἀναμφισβόλως ἡτο σημεῖον τούς νομίσματοκόπου, ἢ ἐπροστίθετο ὡς
ἀπλοῦν καλλώπισμα. Πρὸ πάντων διακρίνονται κατὰ τοῦτο τὰ δι-
δραχμακά τῶν Συρακουσῶν, τὰ φέροντα τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ

τὸν Πήγκσον. Περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς εὑρίσκεται ἀπειρος διαφορὰ τῶν τοιούτων σημείων. Πλούσια εἰς τοιαῦτα σημεῖα εἶναι καὶ τὰ Τετράδραχμα τῶν Ἀθηνῶν καὶ αἱ Δραχμαὶ τοῦ Δυρράχιου. Τὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν χρυσῶν νομισμάτων Φιλίππου τοῦ Β. καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, καὶ τὰ ἐπὶ τῶν Δραχμῶν καὶ Τετραδράχμων αὐτοῦ ἔχουσιν ἀναφορὰν πρὸς τὰς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐκόπησαν. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ ὑποτεθῇ καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων νομισμάτων.

Ἐπὶ τινῶν νομισμάτων τῶν ῥωμαϊκῶν οἰκογενειῶν τὸ σημεῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τῶν ἐπιτραχυμένων τὴν ἐπιμέλειαν τῆς γαραγῆς τῶν νομισμάτων, ἡ γρησιμεύει πρὸς ἔξήγησιν τοῦ τύπου. Ἐκ τῶν νομισμάτων τούτων δεικνύουσι τὴν μεγαλητέραν ποικιλίαν κατὰ τὰ σημεῖα τὰ δηγάρια τῶν οἰκογενειῶν Ποσκίας, Φροσίας, Καλπουργίας.

Συμβαίνει προσέτι ὅστε σιμὰ εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ νομίσματος νὰ ὑπάρχῃ καὶ μικρός τις τύπος ἢ δευτέρως ἐπιγραφή. Τοικῦτα παρασημάντα λέγονται σημεῖα ἔντυπα *Signa incusa*. Ἐνίστε συνοδεύονται ἀπὸ ἐπιγραφὰς, μάλιστα ἐπὶ ἑλληνικῶν νομισμάτων. Ἐγεμετκειρίζοντο δὲ πρὸς τοῦτο κεφαλὰς, φυτὰ, σύμβολα καὶ ἄλλα τοικῦτα. Παρασημάντα συγκείμενα ἐκ μόνης ἐπιγραφῆς φέρουσι τὰ ῥωμαϊκὰ νομίσματα ἀπὸ Ἀντωνίου μέχρι Τραϊανοῦ, καὶ ὑπερέον ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων (1). Ἡ αἵτια τῆς διατάξεως ταῦτης εἶναι ἄγνωστος. Δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι παρὸ Ἐλλησι διὰ τούτου ἐδίδετο κῦρος εἰς τὰ νομίσματα ἄλλης πόλεως ἐν ἄλλῃ πόλει. Παρὰ Ῥωμαίοις τοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ λάθῃ γάρων, ἐπειδὴ τὰ ἵδια αὐτῶν νομίσματα ἔχουσι τοιαύτην ἐπιγραφήν· ἐκτὸς ἀν ὑποθέσωμεν ὅτι δὶ αὐτῶν ἐλάμβανον κῦρος εἰς ἄλλην τινὰ ἐξωτερικὴν πόλιν, ὅπου τὸ νόμισμα ἐλογίζετο ζένον. Δὲν εἶναι προσέτι ἀδύνατον ὅτι διὰ τούτου ἐδίδετο εἰς τὸ νόμισμα ἀξία ἄλλη παρὸ τὴν συνήθη.

(1) Eckhel, D. N. V. Vol. I. Proleg. CVII.

Η.'

'Επιγραφή τῶν νομισμάτων.

Αἱ ἐπιγραφαὶ δηλοῦσι ποῦ ἐκόπη τὸ νόμισμα, ἐπὶ τίνος βασιλέως, ἐπὶ τίνος αὐτοκράτορος. Ἐνίστε δηλοῦσι τὸ ἔτος καὶ τὸν χρόνον τῆς τυπώσεως.

Νομίσματα τινὰ δὲν φέρουσιν οὐδεμίαν ἐπιγραφὴν, μάλιστα δὲ πολλὰ ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων. Ο τόπος ἡ ἡ πόλις εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν γνωρίζεται εἰς ταῦτα ἐκ τῆς κατασκευῆς, ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν τύπων, ἐκ τῶν τύπων αὐτῶν, ἐπειδὴ ὡς εἴδομεν πολλαὶ πόλεις καὶ χῶραι εἶχον ἵδιον ἐπιχώριον τύπον, ἐπέχοντα τὸν τόπον τῆς ἐπιγραφῆς. Ὑπάρχουν ἐντοσούτῳ πόλεις τινὲς τῶν ὅποιων τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα φέρουσιν ἐπιγραφὴν. Οὕτω λ. χ. νομίσματα τῆς Ποσειδωνίας, τῆς Κρότωνος, τῆς Συβάριδος, τῆς Καυλωνίας, τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων τόπων δὲν εὑρέθησαν ἀνευ ἐπιγραφῆς, ἀν καὶ φέρωσι σημεῖα τῆς ἀρχαιότητός των καὶ παριστάνουσι τύπους ἐπιχωρίους.

'Οσάκις λείπουσι τὰ γνωρίσματα ταῦτα μάλιστα δὲ ἡ ἐπιγραφὴ καὶ ὁ γνωστὸς τύπος μένει ἡ πατρὶς τῶν νομισμάτων ἀγνωστος, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ὑπάρχουσιν εἰς τὰς συλλογὰς διακρινόμενα διὰ τῆς ὀνομασίας τῶν ἀδήλων νομισμάτων (1).

Κατὰ τὸν ἀρχαιοτάτους χρόνους αἱ ἐπιγραφαὶ ἦσαν βραχεῖαι. Καὶ ποτὲ μὲν συνίστανται εἰς μόνα τὰ ἀρκτικὰ γράμματα τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων, ποτὲ δὲ περιέχουσιν ὀλόκληρον τὸ ὄνομα. Οἱ Συβάριται ἐσήμαινον τὰ νομίσματά των διὰ τοῦ ΣΥ, οἱ Ποσειδώνιοι διὰ τοῦ ΠΟΣ. οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦ ΑΘΕ. οἱ Ἀργεῖοι διὰ τοῦ

(1) Πολλὰ τοιαῦτα ἀδηλα νομίσματα εὑρίσκονται ἀπεικονιζόμενα παρὰ Pellerin, Rec. III. Pl. CXV.—CXVIII. Hunter Tab. 66. 67. 68. Neumann Num. Ant. Vol. II. Tab. VI. VII. Eekhel. Num. Vet. pag. 308. Sestini, Descript. Num. Vet. pag. 570. Tab. XIII. Τοιούτων ἀδηλῶν τὴν πατρίδα νομισμάτων ικτάλογον συγέταξεν ὁ Σεστίνης εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς Νομισματικῆς Γεωγραφίας.

Α. οἱ Ἀρκάδιοι διὰ τοῦ ΑΡ. (1). Ὁλόγραφα εὑρίσκονται τὰ ὄνομάτων ἐπὶ τῶν Τετραδραχμάγυρων τῶν Σιρακουσῶν, ἐπὶ τῶν ἀρχίων νομισμάτων τῆς Ρέθυου, τοῦ Πηγίου, τῆς Μεσσήνης καὶ ἄλλων. Καὶ βασιλεῖς δέ τινες ἔθετον μόνον τὰ ἀρκτικὰ τῶν ὄνομάτων γράμματα ἐπὶ τῶν νομισμάτων, Β. Α. Βασιλέως Ἀλεξανδροῦ, καὶ τινες βασιλεῖς τοῦ Κιρμαρίου βοσπόρου, οἶον ΒΑΣ. Η. Βασιλέως Πολέμιου, ΒΑ. Κ. Βασιλέως Κότιος.

Ἐνίστε εὑρίσκεται ἐπὶ νομισμάτων τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων ἴδιαζων γραφῆς τρόπος. Καὶ προσθίνει ἡ τοι ὅπισθεν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ, ληφθεὶς ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ γράφειν τῶν ἔθνων τῆς Ἀσίας, ΞΑΒΕΙΛ ἀντὶ ΓΕΛΑΣ, ΝΥΙΚΟΠΑΠΙΖ ἀντὶ ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. ΠΙΑ. ἀντὶ ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ. ΒΙΑΚ ἀντὶ ΚΑΥΔΩΝΙΑΤΩΝ· ἡ προχωρεῖ πρὸς δεξιὰν καὶ πρὸς ἀριστερὰν, τὸ ὁποῖον εἰδος τῆς γραφῆς οἱ Ἐλλήνες ὄνομάζουσι Βουστροφηδόν (2).

Προϊόντος τοῦ χρόνου, μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλεξανδρον, ἐφύλαξαν μὲν τινὲς πόλεις τὴν συγκοπὴν τῶν ὄνομάτων, ἢ τὸ ἀπλοῦν μόνον ὄνομα, ἀλλ’ ἡ ἐπιγραφὴ ἐπλατύνετο συνιθίως διὰ τῆς εἰς τὸ ὄνομα τῆς πόλεως προσθήκης τοῦ ὄνομάτος ἀρχοντος τινός. Εἰς τοὺς ὑστερωτέρους χρόνους τὰ νομίσματα τῶν πόλεων καὶ βασιλέων γίνονται πολύλογα καὶ φέρουσι τίτλους, ἐπώνυμα, προνόμια, ἀγῶνας. Ἡ ματαιότης τῶν ἡγεμόνων ἔκαμψε πολλάκις νὰ προστίθενται εἰς τὰ ὄνομάτα αὐτῶν πλείονα ἐπώνυμα καὶ τίτλοι, καὶ τοῦτο παρατηρεῖται κατ’ ἔξοχὴν εἰς τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Παρθίας. Αἱ πόλεις ἔκαυχῶντο διὰ τὰς δωρηθείσας ἐλευθερίας καὶ τὰ προνόμια, καὶ ἔκαμψαν γρῆσιν τῶν ἴδιων νομισμάτων ἵνα ἐκρύψωσι διὰ κολακειῶν τὸ πρὸς τοὺς ῥωμαίους αὐτοκράτορας σέεις αὐτῶν.

(1) Ο Pellerin, Suppl. II. pag. 105. περιέχει κατάλογον πῶν πόλεων, αἱ ὄποιαι ἐτήμαντον τὰ ὄνομάτά των διένοι, διύω ἢ τριῶν γραμμάτων. Ἀλλ’ ἡ ἐρμηνεία τῶν γραμμάτων τούτων εἴναι ἀδεστά, καθότι πολλῶν πόλεων ὄνομάτα ἀργίζουν μὲ τὰ αὐτὰ γράμματα.

(2) Eckhel. D. N. V. Vol. Præleg. XCI.

Τὰ ὑπατικὰ τῶν Ῥωμαίων νομίσματα φέρουν ως ἐπιγραφὴν μόνην τὴν λέξιν ROMA. Τὰ ἀργαιότερα ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν νομίσμάτων φέρουν ἔκτὸς τῆς λέξεως ταύτης μόνον τὰ ὄνόματα τῶν οἰκογενειῶν. Τὸ ὄνομα στέκει ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθεν μέσους, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν, ἀλλοτε ἐπὶ ἀμφοτέρων· ὅταν συμβαίνῃ τοῦτο περιέχει συνήθως τὸ ἐμπροσθεν μέρος τὸ ἐπώνυμον, τὸ ὅπισθεν τὸ κύριον ὄνόμα καὶ τὸ τῆς οἰκογενείας. Οὕτω λ. χ. ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθεν μέρους βλέπουμεν COTA. ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν M. AVRELI. Μετέπειτα ἡ ἐπιγραφὴ ἔγινε πλατυτέρα καὶ περιλαμβάνει ἔκτὸς τῶν ὄνομάτων τῶν οἰκογενειῶν τὸ ἀξιωμα τοῦ Triumvir monetalis πολλάκις καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ τύπου. Εἰς τὰ νομίσματα τῶν χρόνων ἔκεινων παραλείπεται συνήθως ἡ λέξις ROMA.

Συχνὰ ἀπαντῶνται γράμματα μονήρη καὶ ἀριθμοί (1). ὅταν ταῦτα εἰς νομίσματα πού αὐτοῦ εἴδους καὶ χαραγματος εἶναι πάντοτε ὅμοια δῆλοις περίστασιν τινα· ἐὰν δὲ εἶναι διάφορα τότε ὑπεμφαίνουσι τὴν διαφορὰν τῆς σφραγίδος καὶ τὰ διάφορα σημαντήρια ἡ νομίσματοκοπεῖα. Εἰς νομίσματα τῶν ἐσχάτων τῆς δημοκρατίας χρόνων λείπουν τὰ γράμματα καὶ οἱ ἀριθμοί, μόνα τὰ δηνάρια τοῦ Μεττίου, χαραγμένα ἐπὶ Καίσαρος, ἔχουν μονήρη γράμματα.

Συχνὰ εὑρίσκονται ἐπιγραφαὶ συντετμημέναι, sigla, συγκείμεναι ἐκ μόνου τοῦ πρώτου γράμματος τῶν λέξεων τῆς ἐπιγραφῆς. Εἰς τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα παρατηρεῖται τοῦτο σπανιότερον, ἔκτὸς ἐπὶ τῶν ὄνομάτων τῶν πόλεων. Εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ νομίσματα ἐκ τούναντίου εἶναι συχνότερον, καθὼς π. χ. τὸ γνωστὸν S. C. Senatus Consulto· ἢ P. P. Pater Patriae. Πολυειδῆ τοιαῦτα sigla εὑρίσκονται εἰς τὰ νομίσματα τῶν οἰκογενειῶν A. C. Absolvo, Condamno. D. P. P. Dei Penates. G. P. R. Genius Populi Romani. I. S. M. R. Iuno Sispita Magna Regina καὶ ἄλλα (2). Τινῶν ἡ ἔννοια εἶναι ἀγνωστος ἢ ἀβέβαιος, ως D. S. S. ἢ S. D. T.

(1) Eckhel, D. N. V. pag. 75. 78.

(2) Eckhel, D. N. V. Pag. 71.

Ίδιον ἐπιγραφῆς εἶδος εἶναι τὰ μονογράμματα, δέ εἰς διαγράμματα ὄνομάτων εἰς τὰ ὅποια συμπλέκονται εἰς ἐν πλείονα γράμματα (1). Τὰ τοιχῦτα μονογράμματα ἀπαντῶνται ἥδη εἰς τὰ ἀρχαιότερα ἑλληνικὰ νομίσματα. Συχνότερα εὑρίσκονται εἰς τὰ νομίσματα ῥωμαϊκῶν οἰκογενειῶν. Εἰς τὰ τῶν αὐτοκρατόρων λείπουσι καὶ δὲν φαίνονται εἰμὴ κατὰ τοὺς ὑστέρους τοῦ ῥωμαϊκοῦ βασιλείου χρόνους; ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν γάτθων βασιλέων τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν συγχρόνων αὐτοκρατόρων.

Τὰ ὀλόγραφα τῶν πόλεων ὄνόματα κεῖνται συνήθως κατ' ὄνοματικὴν, μάλιστα εἰς τὰ ἀρχαῖα νομίσματα. ΤΑΡΑΣ. ΣΕΛΙΝΟΕΣ. Πολλάκις κατὰ γενικὴν, ΑΜΙΣΟΥ, ΔΑΜΑΣΚΟΥ. Συχνότερα κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ, ΕΦΕΣΙΩΝ, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. TYRIORUM.

Αντὶ τοῦ συνήθους ὄνόματος κεῖται ἐνίστε τὸ κτητικόν· ἀντὶ ΘΕΣΠΙΕΩΝ, ΘΕΣΠΙΚΟΝ. ἀντὶ ΚΩΙΩΝ, ΚΩΙΟΝ. ἀντὶ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ, ΚΑΛΥΜΝΙΟΝ, ὑπακοούμενου τοῦ νόμισμα.

Συνήθως φαίνεται τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἢ τοῦ ἔθνους μόνον ἐφ' ἐνὸς μέρους. Ἀλλ' ὅμως ἀπαντᾶται καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων εἰς τινῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος, τοῦ Τάραντος καὶ ἄλλων. Σπανίως παρουσιάζεται διηρημένον ὡς εἰς τὰ νομίσματα τοῦ Ἀθακαίνου ἐν Σικελίᾳ, εἰς τὰ ὅποια ἐπὶ μὲν τοῦ ἔμπροσθεν μέρους γράφεται ΛΒΑΚ, ἐπὶ δὲ τοῦ ὅπισθεν ΑΙΝΟΝ. Οσάκις ἀπαντᾶται εἰς νομίσματα τινα, ὡς εἰς τινα τῆς Σμύρνης ἐπὶ μὲν τοῦ ἔμπροσθεν μέρους ΣΜΥΡΝΑ, ἐπὶ δὲ τοῦ ὅπισθεν ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ, τότε τὸ ὄνομα τοῦ ἔμπροσθεν μέρους ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὸ δαιμόνιον τῆς πόλεως ἢ πρὸς τινα ἡρωικά τιμώμενον ἐν αὐτῇ, ἢ δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους ἀναφέρεται εἰς τὴν πόλιν αὐτήν.

Ἡ ἐπιγραφὴ γράφεται ἢ κύκλῳ περὶ τὸν τύπον, ἢ κατ' ἵσον

(1) Εἰκόνες τοιούτων μονογραμμάτων ἐπὶ νομισμάτων ἑλληνίδων πόλεων καὶ αὐτοκρατόρων εὑρίσκονται παρὰ Pellerin. Suppl. II. pag. 137. Hunter. Tab. 63 seq. Mionnet Descript. de Med. Ant. Pf. I—XV.

στίχον πλησίον αὐτῆς, ἐνίστε δὲ καὶ ἐπάνωθι ἡ κάτωθι ταύτης. Σπανίως ἀπαντῶνται ἐπιγραφαὶ γεγραμμέναι κιονηδόν. Ὑπάρχουν νομίσματα εἰς τὰ δόποια ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι θεμένη ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ τόπου. Οὕτω εἰς τὰ νομίσματα τῆς κατὰ τὴν Θράκην Αἴνου τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ΑΙΝΙ. εἶναι χαραγμένον ἐπὶ τοῦ κράνους τοῦ Ἐρμοῦ, τὸ ὄνομα NUMA ἐπὶ τοῦ διαδήματος τοῦ Νουμᾶ εἰς τὰ δηνάρια τῆς οἰκογενείας Καλπουρνίας. ὥσπερ των φαίνονται ἐπιγραφαὶ καὶ ἐπὶ ναῶν, βωμῶν, ἀσπίδων.

Οταν ἀμφότερα τὰ μέρη ᾔχουν ἐπιγραφὰς, τότε ἐκατέρα ὑπάρχει συνήθως καθ' ἐκυτήν. Συμβαίνει ὅμως ἐνίστε ὅτε ἀμφότεραι πρέπει νὰ συναρθῶσιν, ὡς ἐπὶ τινῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῶν ἀποικιῶν καὶ ἐπαρχιῶν.

Οσάκις παριστάνονται αὐτοκράτορες ἡ βασιλεῖς, τότε τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος κεῖται περὶ τὴν κεφαλὴν, ὡς ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Hadrianus Augustus παρὰ τὴν κεφαλὴν δαιμονίου τινὸς ἡ ἡρωὸς τίθεται πολλάκις τὸ ὄνομα, οἷον ΑΚΡΑΓΑΣ. ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀκράγαντος. Τὰ ὁμοιώτερα οἰκογενειακὰ νομίσματα παριστάνονται πολλάκις κεφαλὰς θεῶν ἡ δαιμόνων, βασιλέων καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν, τῶν ὅποιων τὰ προστιθέμενα ὄνόματα δηλοῦσι τὸν παριστανόμενον.

Πρέπει ἀκόμη νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἴδιαιτέρων τινῶν ἐπιγραφῶν. Ἐνίστε δηλοῦται ἡ θέσις τῆς πόλεως, ὡς εἰς τὰ νομίσματα τῆς Ααοδικείας, ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΗ, τῆς Ἀντιοχείας, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΦΝΙ. Αἱ πόλεις πολλάκις ἐπρόσθετον εἰς τὸ ὄνομα των καὶ τίτλον τινὰ τιμητικὸν, ὡς ΝΕΟΚΟΡΟΣ, ὅσαι εἶχον τὴν Νεωκορίαν, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ, ἐξ ἣς ἐκατάγοντο ἡ παρὸς ἡ ἐκτίσθησαν ἄλλαι πόλεις. ΑΓΤΟΝΟΜΟΣ, ἡ ἔχουσα νόμους ἴδιους. ΕΛΕΥΘΕΡΑ. ΙΕΡΑ.

Ίδιαζουσα ἐπιγραφὴ εἶναι τὸ ΑΝΕΘΗΚΕ, τὸ ὅποιον ισοδυναμεῖ μὲ τὸ λατινικὸν Donum Dedit. (1) εὑρισκόμενον εἰς πολλὰ νο-

(1) Eekhel, D. N. V. Vol. pag. 364 seq.

μίσματα γραχθέντα εἰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων, ἵσως εἰς ἑρτὰς ἢ ἀγῶνας εἰς τοὺς ὅποιους τὰ νομίσματα ἦσαν καθιερώμενα, ἢ εἰς τιμὴν τῶν ὅποιων ἐχαράχθησαν.

Δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητον ὅτι αἱ ἐπιγραφαι τῶν νομίσματων φυλάττουσι τὸν γραμματικὸν χαρακτῆρα τῶν διαλέκτων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης (1). Πόλεις δωρικαὶ, ὡς αἱ σικελικαὶ, πολλαὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἡπείρου, Ἰλλυρίας, τῆς Κρήτης καὶ ἄλλαι ἔμφρικνουσιν εἰς τὰς ἐπιγραφάς των τὴν δωρικὴν διάλεκτον. Τὴν ἴωνικὴν διάλεκτον φυλάττουσι τὰ νομίσματα τῶν ἴωνικῶν πόλεων καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν· τὴν αἰολικὴν αἱ πόλεις τῆς Αιολίας καὶ τῆς παρακειμένης Λέσβου. Ἐκ τούτου διακρίνεται ἀπ' ἀλλήλων ἡ πατρὶς πόλεων ὅμωνύμων. Τὰ δωριστὶ ἐπιγεγραμμένα νομίσματα ΑΠΟΔΑΩΝΙΑΤΑΝ δὲν δύνανται νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν ἐν Θράκῃ Ἀπολλωνίκην, κτισθεῖσαν παρ' Ιώνων· τὰ δὲ ἴωνικὴν ἐπιγραφὴν φέροντα νομίσματα ΑΠΟΔΑΩΝΙΑΤΕΩΝ δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἰλλυρικὴν Ἀπολλώνειαν, τὴν ὅποιαν ἔκτισαν Δωριεῖς. Παρομοίως καὶ τὰ διάφορα νομίσματα τὰ ὅποια φέρουσι τὸ ὄνομα τῆς Ἡρακλείας διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων κυρίως ἐκ τῆς διαλέκτου τῶν ἐπιγραφῶν.

Καθόσον ἀφορᾶ τὸ σχῆμα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι τὰ νῦν συνήθη ἑλληνικὰ γράμματα κατάγονται ἐκ τῶν ὑστερωτέρων χρόνων. Πρότερον πολλὰ γράμματα εἶχον ἄλλην μορφὴν, τὴν ὅποιαν ἐν μέρει μανθάνομεν ἐκ τῶν νομίσματων, ἥτις διὰ ἀπλῆς περιγραφῆς δὲν δύναται νὰ παρασταθῇ ταφῶς διὸ καὶ παραπέμπομεν εἰς τὰ νομίσματολογικὰ τοῦ Ἐκκλήσιου καὶ Μιοννέτου (2) συγγράμματα, τὰ ὅποια περιέχουσιν εἰκόνας τῶν ἀρχαίων γρακτήρων.

(1) Eckhel. D. N. V. Vol. 4. pag. XCVII.

(2) Eckhel. D. N. V. Vol. I. Proleg. Cap. XVII. pag. 10. Mionnet. Descript. des Medailles Antiques P. XXXI—XXXV. "Ἄξιον προσοχῆς μάλιστα εἰς προσδιορισμὸν τῆς ἡλικίας τῶν νομίσματων εἴγε τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων Γ. E. K. A. P. Ω.

Τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐπιγραφῶν ἡ γλῶσσα εἶναι συνήθως ἡ ἐπιχώριος ἑκάστης πόλεως καὶ ἑκάστου τόπου γλῶσσα (2). Συμβαίνει δῆμος συχνὰ νὰ μεταχειρίζωνται χῶραι δορέκτητοι τὴν γλῶσσαν τῶν κατακτητῶν. Μετὰ τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν, νίκας Ἀλεξανδροῦ τοῦ Μεγάλου πολλαὶ ἀσιατικαὶ χῶραι, ἡ Συρία, ἡ Φοινίκη, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Μεσοποταμία καὶ αὐτὴ ἡ ἀπωτάτω κειμένη Βακτριανὴ ἐμεταχειρίζονται εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ιδίων νομισμάτων τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Πολλὰ νομίσματα ῥωμαϊκῶν ἀποικιῶν καὶ ἐπαρχιῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα φέρουσιν ἐπιγραφὰς λατινικάς.

Εὑρίσκονται δὲ καὶ νομίσματα ἔχοντα ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους Ἑλληνικὴν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου λατινικὴν ἐπιγραφὴν. Οὕτω π. χ. τὰ γνωστὰ μακεδονικὰ νομίσματα φέρουσιν ἐμπροσθεν μὲν ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, ὅπισθεν δὲ ΑΕΣΙΛΑΣ. Τὰ νομίσματα τοῦ Ιόνια ἔχουν ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθεν μέρους λατινικὴν, ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν νομιμιδικὴν ἐπιγραφὴν.

Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων φέρουν ἐπιγραφὰς Ἑλληνικὰς, ἡ λατινικάς. Ἀπαντῶνται δῆμος καὶ ἄλλαι γλῶσσαι ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Ἡ τυρρηνικὴ, σαμνιτικὴ καὶ ὄσκικὴ γλῶσσα εἰς τὰ νομίσματα τινῶν πόλεων τῆς μάστις Ἰταλίας.

Φοινικικὴν γλῶσσαν ἔφερον τὰ νομίσματα τῶν πόλεων τῆς Φοινίκης πρὶν ἡ γλῶσσα αὕτη ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπὶ τῶν διαδόχων Ἀλεξανδροῦ τοῦ Μεγάλου. Ἀλλὰ καὶ πολλαὶ Φοινίκων ἀποικίαι παρὰ τὴν μεσόγειον μετεχειρίζονται τὴν φοινικικὴν γλῶσσαν ὡς ἀποδεικνύουν τὰ νομίσματα τῶν Γαδείρων.

Ἐκ τῆς φοινικικῆς ἐγεννήθη ἡ καρχηδονικὴ, ἡ ὁποίᾳ φάίνεται εἰς πολλὰ τῆς Σικελίας χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, χαραχθέντα κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς νήσου καρχηδονικὴν δεσποτείαν. Συγγενῆς μὲν

(2) Τὰς διαφόρους ἐπὶ τῶν νομισμάτων γλώσσας σημειώνει ὁ Mionbel. Ξνθ. ἀνωτ.

τὴν γλῶσσαν ταύτην εἶναι ἵσως ἡ νομιμιδικὴ, ἐπὶ νομισμάτων τῆς Νομιμίδιας.

Ἡ ἀρχαία ἰσπανικὴ γλῶσσα ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἔχει ἕδιον ἀγνωστον ἀλφάβητον.

Τῆς ἀρχαίας γαλλικῆς γλῶσσης τὸ ἀλφάβητον συνέκειτο ἐκ λατινικῶν γραμμάτων ἀναμεμιγμένων ἐνίστε μὲ λατινικά.

Τὸ σαμαριτικὸν ἀλφάβητον εὑρίσκεται εἰς ἐπιγραφὰς ἐπὶ τῶν ιουδαϊκῶν Σίκλων.

Ἡ περσικὴ γλῶσσα καὶ ἡ παρθικὴ ὑπάρχει εἰς τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Περσίας καὶ Παρθίας.

Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ἀνήκουν καὶ οἱ χρονολογικοὶ χαρακτῆρες, οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὸν χρόνον τῆς χαραγῆς τῶν νομισμάτων, ἢ εἰς ἐποχάς τινας, ἢ εἰς τὴν βασιλείαν βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων.

Ἐποχὴ λέγεται ὥρισμένη τις χρονολογία λαμβάνουσα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἔκ τινος ἀξιομνημονεύτου χρονικοῦ σημείου (1). Αἱ Ὀλυμπιάδες συστηθεῖσαι τὸ 776 πρ. Χρ. καὶ ἡ τῶν Σελευκιδῶν ἐποχὴ, ἀρχομένη τὸ 312 πρ. Χρ. εἶναι αἱ παρὰ Ἑλλησι συνηθέστεραι ἐποχαί. Οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον τὴν ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, 753 ἔτη πρ. Χρ. Ἡ ἐποχὴ τῶν Ὀλυμπιάδων (2) δὲν εὑρίσκεται ἐπὶ νομισμάτων, ἀλλὰ μόνη ἡ τῶν Σελευκιδῶν. Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐποχὴ ἀπαντᾶται εἰς ἐν μόνον νόμισμα τοῦ Ἀδριανοῦ (3). Οἱ ἐπὶ τῶν οἰ-

(1) Eckhel, D. N. V. Vol. IV. pag. 374 seq.

(2) Εἰς νόμισμά τι τῆς ἐν Κιλικίᾳ Ἀναζαρβοῦ εὑρίσκεται μὲν ἡ κατ’ Ὀλυμπιάδας σημείωσις τῆς ἐποχῆς ΕΤ. ΙΕΡΟΥ. ΟΑΥΜΡ. ΘΖC (ἔτους ιεροῦ ὀλυμπιακοῦ 269), ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἀλλ’ εἰς τοὺς ἐν Ἀναζαρβῷ τελουμένους.

(3) Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶναι χρυσοῦν· τὸ ἔμπροσθεν μέρος φέρει τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδριανοῦ· τὸ ὅπισθεν περιέχει εἰκόνα ὑπεμφαίνουσαν τὸν ἱππόδρομον, γυναῖκα καθημένην, κρητοῦσαν τροχὸν μὲ τὴν δεξιὰν, μὲ τὴν ἄριστερὰν τρεῖς ὁσελίσκους· ἡ ἐπιγραφὴ φέρει ΛΑΝΝΟ DCCCLXIII. NATali URBis. Primum CIRcepses CQNstituti.

χρονειακῶν νομισμάτων ἀριθμοὶ δὲν δηλοῦσιν ἐποχὰς, ἀλλ' εἶναι πιθανῶς σημεῖα τῶν διαφόρων νομισματοκοπείων ή σημαντηρίων.

Τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τῶν βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων δηλούνται παρὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἔτῶν. ΕΤΟΥΣ Α. ἡ L (Λυκάνθων) Α. ὅπου ἔτηρίθη ἡ ἀρχαία τοῦ Λάζδα γραφὴ (L), διότι ἡ νεωτέρα Λ δηλοῖ 30. Ἐπὶ τῶν ἀλεξανδρινῶν νομισμάτων τὸ ἔτος ἐνίστε εἶναι ὄλογραφον ὡς L TRITOY.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἔκαψαν χρῆσιν πρὸς δήλωσιν τοῦ χρόνου τῶν ἀριθμῶν τῆς δημαρχικῆς ἀρχῆς, Tribunitia Potestas., τὴν ὥποικαν ἀνανέωναν κατ' ἔτος οἱ αὐτοκράτορες, ὥστε τὸ TRIB. POTEST. III ἢ IV ἢ X δηλοῖ τῷ τρίτῳ, τετάρτῳ, δεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας (1). Εἰς τὰ νομίσματα τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ ἀνατολικοῦ ῥωμαϊκοῦ βασιλείου ἀπὸ Ἰουστινιανοῦ καὶ κάτω σημειοῦνται τὰ ἔτη διὰ τοῦ ANNO. I. II. III. καὶ τῶν τοιούτων.

"Idios τις σημειώσεως τρόπος τοῦ ἔτους· ΕΤΟΥΣ ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ εὑρίσκεται εἰς ἀργυρᾶ νομίσματα, μάλιστα μνημόνια χαραχθέντα εἰς πόλεις τῆς Ἀσίας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, ἀπὸ τῆς βασιλείας Γάλβα μέχρι Νερούα (2). Νέον ἐλέγετο τὸ πρῶτον τῆς βασιλείας ἔτος αὐτοκράτορος τινος, διότι ἀπ' αὐτοῦ ἀρχίζει νέα χρόνου ἐποχή· τὸ δὲ ἱερὸν προσετίθετο διότι πᾶν ὅτι ἀπέβλεπε τὸν αὐτοκράτορα ἐλογίζετο τοιοῦτο οἷον sacrae imagines sacra moneta, Augustorum sacræ largitiones.

"Ως σημεῖα ἀριθμητικὰ μετεχειρίζοντο οἱ Ἑλληνες καὶ Ῥωμαῖοι τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαριθμοῦ. Ἐκαστος χαρακτήρος τοῦ ἐλληνικοῦ ἀλφαριθμοῦ ἀποτελεῖ ἀριθμὸν ὡρισμένης ἀξίας, μὴ ἔξατωρισμένης ἐκ τῆς θέσεως τῶν γραμμάτων ὡς ἐπὶ τῶν ἀραβικῶν ἀριθμητικῶν σημείων. Διὸ καὶ αἱ μονάδες, δεκάδες, καὶ ἑκατοντάδες δύνανται νὰ τεθῶσιν ὡς τύχη γωρίς ἐκ τούτου νὰ μεταβληθῇ ἡ ἀξία αὐ-

(1) Περὶ τῆς χρονολογίας κατὰ τὴν Tribunitiam petestatem Eckhel, D. N. V. Vol. VIII. pag. 391 seq.

(2) Eckhel, D. N. V. Vol. IV. pag. 413.

τῶν. Εἶναι ἀδιάφορον π. χ. ὁ ἀριθμὸς 356 νὰ γραφῇ ΤΕΤ ἢ ΣΤΕΤ.
ἢ ΕΤΣ.

Πρὸς διαστολὴν τῶν ἀριθμῶν ἀπὸ τῶν παρακειμένων λέξεων
ἔτιθετο ὑπερθε τῶν ἀριθμῶν κεραία, μάλιστα παρὰ τὸν Δαστίνεν
οῖον **TP. POT. V. eos III.**

②.

Χαράκται Νομισμάτων.

Ο Πλίνιος καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς ἀρχαῖοι, οἵτινες πραγματεύονται
περὶ τεχνιτῶν καὶ ἀναφέρουσιν ἀρχιτέκτονας, ἀγαλματοποιοὺς, ζω-
γράφους, δακτυλιογλύπτας, δὲν ὅνομάζουσι οὐδὲ ἔνα χαράκτην νομι-
σμάτων. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσον πλέον ἀπορίας ἀξιον, δισον πολλὰ ἀρ-
χαῖα νομίσματα, ἐκ τῶν καλῶν τῆς τέχνης χρόνων, τῆς Μεγάλης
Ἐλλάδος μάλιστα, εἶναι ἀξια ωνὰ συναριθμηθῶσι εἰς τὰ κάλλιστα
τῆς ἀρχαιότητος φιλοτεχνήματα καὶ ἀφομοιοῦνται ὡς πρὸς τὴν λε-
πτότητα καὶ τὸ κομψὸν τῆς ἐργασίας μὲ τοὺς γλυπτοὺς δακτυλιο-
λίθους. Ἀλλ' ἵσως ἡ σιωπὴ τῶν συγγραφέων ἔχει τὸν λόγον τῆς
εἰς τὸ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι, ὡς φαίνεται, δὲν ἔχονται τὰ νομίσματα
τοσοῦτον τῆς προσοχῆς καὶ τῆς ἐρεύνης αὐτῶν ἀξια δισον ἀλλα τῆς
τέχνης ἀριστουργήματα, διότι τὰ νομίσματα ὑπάρχοντα εἰς πολὺν
ἀριθμὸν, μετέβαινον τρόπον τινὰ διὰ τῆς ἀδιακόπου αὐτῶν χρή-
τεως εἰς ἀντικείμενα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Μολοντοῦτο νεώτερός
τις ἀρχαιολόγος ὁ **Raoul-Rochette** ἐσύλλεξεν ἐκ νομισμάτων φε-
ρόντων ἐνίστε ὄνόματα καὶ ἔξ ἀλλων ἀρχαίων μνημείων τὰ ἔξης
ὄνόματα γνωρίμων ὡς φαίνεται νομισματοκοπῶν.

Νεύκυτος τῆς Κυδωνίας ἐν Κρήτῃ· Πασίων· Αἴθων· Πυθόδαμος
τῆς Ἀπτέρας· Ἀριστόβουλος εἰς νομίσματα τοῦ Δυσιμάχου. Ζώ-
λος εἰς νομίσματα τοῦ Περσέως.

Τὰ ἔξης ὄνόματα Εύμενης, Κίμων, Εύαίνετος, Εὔθυμος, Εύκλεί-
δης, Σωσίς, Νίκων, Νουκλείδης. Παρμενίδης, Ἐξασκεστίδης, Ἀπολ-
λώνιος, Χοικέων, Προκλῆς· ἀνήκουσιν εἰς νομισματοκόπους σικελι-
κῶν πόλεων, τῶν Συρακουσῶν, τῆς Κατάνης, Νάξου, Καμαρίνης.

Οι ἑξῆς εἶναι νομίσματοκόποι τῶν πόλεων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, Νεαπόλεως, Ὑέλης, ἡ Ἐλέας, Μεταποντίου, Θουρίου, Τάραντος, Ἡράκλειου. — Αύγιας, Φιλιστίων, Κλεύδωρος, Σώρατος, Ἀγησίας, Εύφρας, Ἀρίστιππος, Ἀριστόξενος, Παρμενίδης, Ἀπολλώνιος, Διοφάνης, Ἀρτεμίσιος, Μολοσσὸς, Ὀλυμπίας. Τινὲς ἔξι αὐτῶν ἐνώνοντα ἀνὰ δύο καὶ ἔχαρχτετον ὁ μὲν τὸ ἐμπροσθεν, ὁ δὲ τὸ ὅπισθεν μέρος τῶν νομίσμάτων. Ἀλλοι εἰργάζοντο διὰ πλειοτέρας πόλεις ως διὰ τὰς Συρακούσας καὶ τὴν Κατάνην, διὰ τὰς Συρακούσας καὶ τὴν Νεάπολιν. Ὁ Ὀλυμπίας διὰ τὴν Νεάπολιν καὶ τὸν Τάραντα. Ὁ Ἀρίστιππος διὰ τὸν Τάραντα καὶ Ἡράκλειον καὶ Μεταπόντιον. Ὁ Ἀπολλώνιος διὰ τὸ Μεταπόντιον καὶ τὴν Κατάνην. Ὁ Εύφρας διὰ τὸ Θούριον καὶ Ἡράκλειον.

Ἴσως τινὰ ἐκ τῶν εἰς τὰ νομίσματα συχνότατα ἀπαντωμένων μονογραμμάτων περιέχουσι τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου. Ἴσως δε τινὰ ἐκ τῶν σημείων εἶναι συμβολικὴ παραστάσεις ἢ σημεῖα τὰ δόποια οἱ τεχνίται μιστεχειρίζοντο ἀντὶ τοῦ ὄνοματός των. Δεν εἴναι ἀπίθανον ὅτι οἱ δακτυλογλύπται ἥσαν συγχρόνως καὶ χαράκται νομίσμάτων, διότι αἱ ἐργασίαι αὗται ἀποχιτοῦσιν ἀμφότεραι ἐστιν ἀκρίβειαν καὶ ἐπιμέλειαν καὶ εἶναι συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλας.

Οι Ἑλληνες, ως εἰπομέν, εἶχον ιδίους χαράκτας νομίσμάτων ως καὶ πάσης ἀλλης ἑλευθερίου τέχνης δημιουργούς, διὸ καὶ δὲν εἶχον χρείαν ἔνεκα τούτου νὰ προσφύγωσι εἰς κάνεν ἀλλο ξένον ἔθνος. Οι δὲ Ῥωμαῖοι, αἵτινες ἦσαν πτωχοὶ ἀπὸ τεχνίτας, κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἐλάμβανον νομίσματογλύπτας παρὰ τῶν Τυρρηνῶν, ὅστερον δὲ παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ οἰκογενειακὰ νομίσματα, καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαιότερα μεταξὺ αὐτῶν μαρτυρῦσι σαφῶς τὴν Ἑλληνικὴν χεῖρα. Αἱ σφραγίδες κατετεκουάζοντο ως φαίνεται ἀπὸ τεχνίτας Ἑλληνας, παρεπιδημοῦντας εἰς Ῥώμην, ἢ διαμένοντας εἰς Καρπανίσιν, ἐπειδὴ πολλὰ οἰκογενειακὰ νομίσματα εἶναι ὅμοια μὲ τὰ τῆς Καρπανίχης.

I.

Κιβδηλα και παραπετοιημένα νομίσματα.

"Οταν γίνεται λόγος περὶ κιβδήλων νομίσμάτων πρέπει νὰ διαχρινώμεν πρὸ πάντων μεταξὺ ἀρχαίων και νεωτέρων νοθευτῶν και παραγγαρακτῶν. (1)

Κιβδηλα ἡ νόθα νομίσματα ὑπῆρχον ἡδη και ἐπὶ Ἑλλήνων και Ρωμαίων. Πρὸς τοῦτο δὲ μετεχειρίζοντο τὸν χαλκὸν, τὸν σίδηρον τὸν μόλιθδον. Τὰ μέταλλα ταῦτα ἐνέδυον μὲ λεπτὸν τιμιωτέρου μετάλλου λέπισμα, και ἐπέβαλλον ἐπ' αὐτοῦ τὴν σφραγίδα. Τοικῦτα νομίσματα λέγονται και ὑπόχαλκα subaerati, τὸ δὲ φυλότερον ἔνδον μέταλλον ψυχὴ τοῦ νομίσματος απίπτηνος. Εἶναι δὲ τόσον ἐπιδεξίως ἐξειργασμένα ὥστε δὲν ἀνακαλύπτεται πρότερον τὴν ἀπάτην, εἰμὴ ἀφοῦ χαλάσῃ μέρος τοῦ ἔξωθεν μετάλλου ἡ τριβὴ διὰ τῆς συγχνῆς χρήσεως.

Χρυσᾶ τοιούτου εἴδους νομίσματα εὑρίσκονται σπανίως· χαλκᾶ μὲ ὑποθεβλημένον σίδηρον ὑπάρχουν ὥσπαντας ὀλιγότερα. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἀργυρῶν διεσώθη ὁ ἀριθμὸς ὅχι ὀλίγος. Τὸ ἔνδον αὐτῶν σύγκειται ἐνίστε ἐκ μολίθδου, συνήθως δὲ ἐκ χαλκοῦ. "Οτι μεταξὺ τῶν Ελλήνων ἐσυγειθίζετο τὸ τοιοῦτο τῆς ἀπάτης εἴδος ἀποδεικνύεται ἐκ διαφόρων νομίσμάτων. Ἅλλ' ὅμως τὰ πλειότερα τῶν κιβδήλων νομίσμάτων ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ῥωμαϊκῶν οἰκογενειακῶν. Ἅλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἀρχαῖα, και ἐξ αὐτῶν πολλὰ καλῶς ἀπειργασμένα εἶναι δεκτὰ ἐνεκκ τούτου εἰς τὰ νομίσματοφυλάκια και εἰς τὰς συλλογάς.

'Η μεγάλη τιμὴ, τὴν ὁποίαν ἔχουσι τὰ ἀρχαῖα νομίσματα συνετέλεσε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εἰς τὴν νόθευσιν, και τὴν ἀντὶ γνησίων διάδοσιν κιβδήλων νομίσμάτων. Διὰ τοῦτο οἱ συλλέγοντες ἀρχαῖα νομίσματα, καθὼς και οἱ θέλοντες νὰ μεταχειρίσθωσιν αὐτὰ εἰς ἐρεύνας ἐπιστημονικὰς ἔχουσι χρείαν πολλῆς προ-

(1) Διεξοδικῶς λαλεῖ περὶ τούτου ὁ Eckhel. D. N. Vol. I. Proleg. pag. CXIII seq.

εογῆς διὰ νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἀπάτην. Πολυχρόνιος πεῖρα καὶ τοῦ βλέμματος γύμναστις ἀπαιτοῦνται πρὸς διάκρισιν τῶν κιβδήλων νομίσματων ἀπὸ τὰ γνήσια.

Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πολλοῦ πλήθους τῶν κιβδήλων νομίσματων γεννῶνται ἀμηχανίαι καὶ δυσχέρειαι εἰς τοὺς ἔραστάς τῶν μητριμένων τούτων τῆς ἀρχαιότητος, ἐκρίνουεν ἀναγκαῖον νὰ δηλώσωμεν τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς κιβδηλεύσεως τῶν ἀρχαίων νομίσματων διὰ νὰ κάμωμεν προσεκτικὸν τὸν καθένα ποσάκις καὶ πόσον εὐκόλως δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἀπάτην.

A. Τιπάρχουν χυτὰ κιβδηλὰ νομίσματα ἐκ παντὸς μετάλλου. πρὸς ὃ ἐλήφθη ὁ τύπος ἐξ ἀρχαίου νομίσματος. Ταῦτα γνωρίζονται εὐκόλως. Η χώνευσις διακρίνεται ἀπὸ τὴν τραχεῖαν ἐπιφάνειαν τοῦ νομίσματος, ἀπὸ τὴν ἀμβλύτητα τῶν τύπων καὶ τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς, ἐνῷ εἰς τὰ γνήσια νομίσματα ἡ μὲν εἶναι λεία, τὰ δὲ ὀξεῖα. Ωστάτως παρατηρεῖται τραχύτης καὶ εἰς τὸν γῦρον, διτις εἶναι σφυρήλατος, τετριψμένος ἢ ρινισμένος πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων τῆς χωνεύσεως καὶ ἀπόκρυψιν αὐτῶν.

Ἐπὶ τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομίσματων ἡ ἀμβλύτης τῶν τύπων εἶναι προδηλοτέρα παρὰ ἐπὶ τῶν χαλκῶν, τὰ ὅποια εἶναι ἐπιχρισμένα μὲ τεχνικὸν βερνίκιον διὰ νὰ ὄμοιάζωσι μᾶλλον μὲ τὰ ἀρχαῖα πλὴν τὸ βερνίκιον τοῦτο προδίδεται ἀπὸ τὸ ῥυπόδεις τοῦ χρώματος, τὴν ἐλαιωδὴ στιλπνότητα καὶ τὴν μαλακότητά του δοκιμαζόμενον διὰ τοῦ γλυφείου, ἐνῷ τὸ ἀρχαῖον, γνήσιον βερνίκιον εἶναι λεπτὸν, εύαφρες καὶ ἔχει ἀτονον στιλπνότητα.

Ἐνίστε οἱ παραχαράκται πρύπτουσι τὰ σφάλματα τῆς χωνεύσεως λεπτίοντες τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἀποξύνοντες διὰ τοῦ γλυφείου τοὺς τύπους καὶ χαρακτῆρας. Λλλ ἡ γρῆσις τοῦ γλυφείου γνωρίζεται καὶ ἡ λειότης δὲν φθίνει ποτὲ τὴν τῆς τυπώσεως.

B. Γνήσια νομίσματα νοθεύονται καὶ κατὰ τὸν ἔξης τρόπον. Κερκλαι καὶ ἐπιγραφαὶ νομίσματων μεταβάλλονται διὰ τοῦ γλυφείου καὶ οὕτω ἐκ τινος συνήθους γομίσματος γίνεται ἔτερον. σπα-

νίως εύρισκόμενον. Οὕτω τὸ ἀντίγχειον νόμισμα τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου εὑρίσκεται μεταβεβλημένον εἰς νόμισμα "Οθωνος" ἡ Δόμνα εἰς Διδίαν Κλάραν· ἡ Μαρμαία εἰς Τραγκουιλλίναν· ὁ Αύρηλιος εἰς Περτίνικα καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Γ. Ἀρχαῖα νομίσματα νοθεύονται καὶ κατ' ἄλλον τρόπον διὰ ρινήσεως τοῦ ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους τύπου καὶ ἐπιτυπώσεως ἢ διὰ τοῦ γλυφείου ἐγχαράξεως ἄλλου νέου. Εὐνίστηται ἡ συγκολλᾶται νόμισμα ἐκ δύο διαφόρων νομισμάτων. Τὰ νομίσματα διαπρίονται κατὰ πλάτος καὶ συγκολλῶνται τὰ μέση ἢ ἔξαλείφεται διὰ τῆς ρίνης ἢ τύπος τοῦ ἐνὸς μέρους καὶ κολλᾶται ἐπ' αὐτοῦ τὸ μέρος τοῦ διαπρισθέντος νομίσματος μὲ τοσαύτην ἐπιδεξιότητα ὥστε φαίνεται ἐν νόμισμα.

Αἱ τοιαῦται νοθεύσεις ἀνακαλύπτονται ὅσάκις ὁ τύπος τοῦ ὅπισθεν μέρους δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν κεφαλὴν ἢ ὅσάκις ὁ σύνδεσμος τῶν τύπων εἶναι ἴδιάζων καὶ ἄγνωστος. Ἡ σύνθεσις νόθου νομίσματος ἐκ δύο ἀρχαίων ἀνακαλύπτεται καὶ ἀπὸ τὸν γῦρον, ὅστις εἶναι ρινισμένος καὶ προσέτι φαίνεται ἐπ' αὐτοῦ λεπτή τις λευκὴ γράμμη.

Δ. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔγειναν καὶ συχναὶ ἀπομιμήσεις τῶν ἀρχαίων νομισμάτων. Καὶ ἦτοι ἐπενοήθησαν νέοι τύποι κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν ιδέαν τῶν ἀρχαίων, ἢ ἐγλύπτοντο ἐκ νέου ἀρχαῖοι τύποι. Ἐπειδὴ τὰ νόθα νομίσματα τοῦ εἰδους τούτου εἶναι τυπωμένα καὶ καλῶς ἔξειργασμένα, ἡ ἀνακάλυψις αὐτῶν εἶναι πολὺ δυσκολωτέρα παρὰ τὰ νόθα τῶν ἄλλων εἰδῶν. Ὑπάρχουν μολοντοῦτο διάφορα γνωρίσματα πρὸς διάγνωσιν τῶν τοιούτων νομισμάτων. Εἶναι δηλαδὴ ποτὲ μὲν παχύτερα, ποτὲ δὲ λεπτότερα, ποτὲ μεγαλύτερα, ποτὲ μικρότερα παρὰ τὰ ἀρχαῖα τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Ἡ νεωτέρα αὐτῶν γένεσις προδίδεται καὶ ἀπὸ τὰς γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς, τὰ ὅποια εἶναι δύσκολον γὰ μείνωσιν ἀπαραλλάκτως ὅμιλα. Ἀπὸ τὰ τοιαῦτα νομίσματα λείπει προσέτι καὶ τὸ βερνίκιον διὸ οὗ διακρίνονται τὰ ἀρχαῖα νομίσματα, ἢ ἂν ἔχωσι βερνίκιον τοῦτο δὲν εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ παλαιόν. Τελευταῖον

προδίδονται ἀπὸ τὸν γῦρον, ὅστις εἶναι ῥινισμένος, πολλάκις στρογγυλώτερος καὶ λειτέρος παρὸ δὲ τι συνήθως εὐρίσκεται εἰς τὰ παλαιὰ νομίσματα. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἡ καλὴ διατήρησις τῶν τοιούτων νομίσμάτων γεννᾷ κατ’ αὐτῶν ὑπόνοιαν.

Τὰ νεώτερα νομίσματα μὲ τύπους πλαστοὺς γνωρίζονται ἐξ αὐτῶν τῶν τύπων. Τοιαῦτα εἶναι τὰ φέροντα τὸν Ἰούλιον Καίσαρα καὶ ἐπὶ τοῦ ὄπισθεν μέρους τὴν ἐπιγραφὴν Veni, Vidi, Vici, τὸν Πρίαμον καὶ τὴν πολιν τῆς Τροίας· τὴν Ἀρτεμισίαν καὶ τὸ Μωσαλεῖον· τὴν Διδὼ καὶ τὴν πόλιν τῆς Καρχηδόνος· Θεμιστοκλῆ, Μιλτιάδην καὶ ἄλλα. Ότακτως χάλκινα νομίσματα πρώτου μέγέθους μὲ τὰς κεφαλὰς τοῦ Αύγούστου καὶ Τίβεριου. Ἡ ἀνεπιτήδειος ἐπινόησις καὶ χρῆσις τύπων, ἐνδυμασίας τίτλων, ἐπιγραφῶν μὴ εὑρισκούμενων εἰς τὰ παλαιὰ νομίσματα, πολλάκις κακὴ διαγραφὴ καὶ ἐκτέλεσις προδίδουσιν εὔκόλως τὴν ἀπάτην.

Τὰ νόθα νομίσματα εἰς τὰ ὄποια ἐπεβλήθησαν ἀληθῶς ἀρχαῖοι τύποι δύνανται τόσον εὐκολώτερον νὰ ἀπατήσωσιν, ὥστε νὰ θεωρηθῶσιν ἀρχαῖα, ὅσον τελειότερά εἶναι ἡ ἐργασία αὐτῶν, καὶ τῷ ὅντι πολλὰ τοιαῦτα νομίσματα καὶ μνημόνια εἶναι ὀλίγον καταδεέστερα τῶν ἀρχαίων. Πρὸ πάντων προσοχῆς ἀξία εἶναι ἐκ τῶν τοιούτων νόθων νομίσμάτων τὰ λεγόμενα Παταυΐνα Patavini, τῶν ὄποιων χράκται καὶ τυπωταὶ ἦσαν οἱ ἐκ Παταυΐου Καλβῖνος καὶ Βασιλίδης, οἵτινες εμμισθήσαν κατ ἔξοχὴν τα χάλκινα πρώτου μεγέθους νομίσματα τῶν δώδεκα πρώτων αὐτοκρατόρων. Διαβόντοι ως παραγαράκται καὶ μιμηταὶ ἀρχαίων νομίσμάτων εἶναι προσέτι ὁ ἐκ Ηάρμας Καρτέρων, ὁ Φλωρεντινὸς Dervieu, ὁ Γαμβέλλης, ὁ Βοσσάγνας, ὁ Κελλίνης καὶ ὁ Κογόρνιος, ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος κατεσκείκεται πολλὰ χρυσᾶ νομίσματα.

Τελευταῖον πρέπει νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν μας καὶ εἰς τὰ πληγματεῖ ἀρχαῖα νομίσματα, γενόμενα ἐξ ἀμελείας τῶν νομισματοκόπων, ἢ ἐξ ἀπροσεξίας κατὰ τὴν τύπωσιν.

Τὰ συγνότερα σφάλματα ἀποβλέπουν τὴν ἐπιγραφὴν καὶ συνιστῶνται ἡ εἰς ἀνορθογραφίας ἢ εἰς μεταβοτεις γραμμάτων καὶ λέ-

ξεων. Ἐνίστε συγχέονται οἱ τύποι ὡστε τὰ μέρη ἀμφότερα τοῦ αὐτοῦ νομίσματος δὲν ἀρμόζουσι πρὸς ἄλληλα καὶ συνδέονται τύποι διαφόρων νομισμάτων. Τοῦτο συμβαίνει συχνά εἰς νομίσματα οίκογενειῶν. Τυχαίνει προσέτι τὸ χάραγμα νὰ μὴν εἶναι καθαρὸν, καὶ σαλευομένου τοῦ μετάλλου ἐπὶ τοῦ σημαντηρίου νὰ διπλασιάζεται ἐκ τοῦ διπλοῦ τῆς σφύρας κτύπου ὁ τύπος. Οὕτως ἐγεννήθησαν ἀπὸ ἀδιεψίχν τοῦ νομισματοκόπου τὰ πλημμελῆ νομίσματα, ὃντας κατέχεντα numi incusi, περὶ ὃν ἔγεινεν ἥδη λόγος.

IA'.

Διαιρεσις τῶν νομισμάτων καὶ εἰς τὰς
συλλογὰς αὐτῶν κατάταξις.

Τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος περισωθέντα νομίσματα διαιροῦνται κυρίως εἰς δύο γενικὰς τάξεις. Η πρώτη περιλαμβάνει τὰ νομίσματα τῶν Ελλήνων, τῶν χωρῶν, πόλεων καὶ βασιλέων ἑλληνικῶν ἀποικιῶν καὶ κατακτήσεων. Ἡ δευτέρα τάξις περιέχει τὰ νομίσματα τῶν Ρωμαίων, τὰ ἐν κακῷ τῆς δημοκρατίας χαραγθέντα οίκοις εἰκάσι νομίσματα καὶ τὰ τῶν αὐτοκρατόρων.

Τιμάρχουν διάφοροι τρόποι κατατάξεως τῶν νομισμάτων εἰς τὰ νομισματοφυλάκια. Οἱ ἀρχαιότεροι εἶναι ὁ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ μετάλλου καὶ τοῦ διαφόρου τῶν νομισμάτων μεγέθους. Τὴν πρώτην τάξιν λαμβάνουν τὰ χρυσᾶ πρώτου μεγέθους νομίσματα, τὰ τῶν πόλεων καὶ ἔθνων, ἐφεξῆς τὰ τῶν βασιλέων, τελευταῖον τὰ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων. Εἰς ταῦτα ἐπονται τὰ μικρότερα χρυσᾶ νομίσματα, ἐπειτα ἀκολουθοῦσι τὰ ἀργυρᾶ κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν καὶ κατὰ τὰ διάφορα αὐτῶν μεγέθη. Τελευταῖον ἐργονται τὰ γάλινα μεταξὺ τῶν ὅποιων προηγοῦνται τὰ μνημόνια, Ἡ εἰκονογραφικὰ μετὰ ταῦτα τὰ πρώτου, δευτέρου, τρίτου μεγέθους κεχωρισμένα.

Κατά τινα ἀλλην διάταξιν ἐλαμβάνοντο ὡς κανὼν οἱ τύποι. τὰ νομίσματα τῶν χωρῶν καὶ πόλεων τὰ φέροντα εἰκόνας θεῶν βασιλέων, ἀνδρῶν ἐνδόξων, κτιρίων ἀπεικάσματα ἐτίθεντο χωριστά. Ὅσαύτως τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἀγῶνας, θυσίας, καθιερώσεις

καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἔχωρίζοντο ἀπ' ἄλλήλων καὶ διαιροῦντο εἰς τοσαῦτα τμήματα.

Τινὲς ἀκολούθησαν τὴν τάξιν τοῦ νὰ ἐνόγωσιν εἰς ἓν τὰ νομίσματα τῶν χωρῶν καὶ πόλεων καὶ νὰ τὰ κατατάττωσι κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαριθμοῦ, ἐφεξῆς ἔθετον τὰ τῶν νήσων καὶ τελευταῖον τὰ τῶν βασιλέων.

Ἡ ἀρίστη κατάταξις τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων εἶναι ἡ παρὸ τοῦ Ἐκκελίου εἰσαγθεῖσα γεωγραφική. Τὰ νομίσματα τῶν χωρῶν καὶ πόλεων τάττονται κατὰ τὴν τοποθεσίαν αὐτῶν· τὰ τῶν νήσων τίθενται εἰς τὰ τῶν τόπων, εἰς τοὺς ὅποιους παράκεινται, τὰ τῶν βασιλέων προστίθενται εἰς τὰ τῶν τόπων ἐφ' ὃν ἥρχον. Τοιουτορόπως ἀποκτᾶται ὅχι μόνον εὐχερής τοῦ ὅλου σύνοψις ἀλλ' εὐκολύνεται καὶ ἡ σπουδὴ τῆς γεωγραφίας καὶ ιστορίας. Πόσον ἐπωφελεῖς εἶναι τὸ νὰ ἔχωμεν εἰς ἓν συνηγμένα τὰ νομίσματα τοῦ αὐτοῦ τύπου δὲν εἶναι χρείς διὰ μάκρων νὰ ἀποδειχθῇ, ἐπειδὴ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πολλὰ νομίσματα, τὰ ὅποια ἀπογειρισμένα ἀπὸ τὴν τοιαύτην σειρὰν ἥθελαν εἶσθαι ὅλως ἀνεξήγινται ἐννοοῦνται καὶ γίνονται σαφῆ διότι τὰ νομίσματα τῆς αὐτῆς χώρας ἢ τῶν παρακειμένων τόπων ἔχηγοῦνται οὕτω ἀμοιβαίως καὶ διὰ ἄλλήλων.

Κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν θέλομεν περιγράψει εἰς τὰ ἐπόμενα συνοπτικῶς τὰ νομίσματα τῶν κυριωτέρων τόπων καὶ πόλεων τοῦ πελασιοῦ κόσμου, ἀρχίζοντες ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τόπων ὅπου πρώτον ἐκόπη νόμισμα.

Τὰ σημεῖα τῶν ὄποιων ἔγεινεν χρῆσις χάριν συντομίας εἰς τὴν περιγραφὴν ταύτην εἶναι τὰ ἔξης.

Χ.Π. Α.Ρ. Χ.Α. Δηλοῦσι χρυσοῦν, ἀργυροῦν χαλκοῦν. Μ. Μ. Δηλοῦ μεγίστου μεγέθους. Ι. ΙΙ. ΙΙΙ. πρώτου, δευτέρου, τρίτου, μεγέθους ἢ σχήματος. Ἀπ' ἄλλήλων χωρίζονται τὰ διαφέροντα κατὰ τὴν χαραγὴν νομίσματα διὰ τοῦ σημείου). αἱ ἔξι ἀριστερᾶς λέξεις ἀφορῶσι τὸ ἐμπροσθεν μέρος, τὸ πρόσωπον τοῦ νομίσματος, αἱ δεκτικήσι τὸ διπλοθεν μέρος. Η λέξις Αὔτοκρ. δηλοῦ νόμισμα ἑλληνικὸν

ἢ ἄλλου τόπου, κοπὲν καθ' ὃν καιρὸν ἡ Ἑλλὰς καὶ ἄλλαι πρότεροι αὐτόνομοι χῶραι ὑπέκειντο εἰς τοὺς Ῥωμαίους αὐτοκράτορας τῶν ὁποίων φέρουσι τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ὄνόματα.

Αἴγινα.

Λίγην ἀρχαῖα νομίσματα ΑΡ. χελώνη.)(ἄμορφον κοῖλωμα. Σημεῖον μηκρᾶς ἀρχαιότητος.

ΧΑ. Δύο δελφῖνες ἐν τῷ μέσῳ Λ.)(ἄμορφον κοῖλωμα καὶ πολλαὶ ἄλλαι παραστάσεις.

Αὐτοκρατορικά. Εἰκὼν Διὸς πωγωνίτων βαστάζοντος κριόν. Δάλματος πολιοῦχος μὲν κέρας Ἀμαλθείας, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στεφάνη πυργωτή. Ποσειδών ἵστάμενος μὲν τρίχιναν καὶ δελφῖνα.

Πελοπόννησος.

Κοινὸγενεῖς τῆς Πελοποννήσου νόμισμα δὲν ὑπάρχει ἐκτὸς ἀν θεωρήσωμεν τοιοῦτο τὸ ΧΡ. τοῦ Τ. Κοίντου Φλαμινίου καὶ τὰ ΑΡ. καὶ ΧΑ. τῆς Αχαϊκῆς συμμαχίας. Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου εἶναι ΑΡ. καὶ μικρά. ἔνια καλλονῆς ἔξαιρέτου ἀποδεικνύουν διὰ τοῦ μεγέθους αὐτῶν ὅτι βεβαίως δὲν ἐκόπησαν πρὸ Φιλίππου τοῦ Β, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, καὶ ὅτι ὅλα τὰ τοιαῦτα ἀνήκουσι πιθανώτατα εἰς τοὺς μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον χρόνους. Τῆς γνώμης ταύτης λεχυρὸν ὑποστήριγμα εἶναι τὰ τούτοις παρεμφερῆ μεγάλα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Λακεδαιμονίου, τὰ ὅποια βεβαίως δὲν ἐχαράχθησαν πρὸ τῶν παρομοίων βασιλικῶν αὐτῆς νομισμάτων, κοπέντων μετὰ τὸν Μ. Αλέξανδρον. Τὸ σπάνιον καὶ μονοδικὸν χρυσοῦν νόμισμα τοῦ Φλαμινίου ἀποδεικνύει διὰ τοῦ χαράγματός του ὅτι εἶναι ἀπομέμημα τῶν ΧΡ. Ἀλεξανδρού τοῦ Μ. Ἰσως ἔκοφαν αὐτὸν, σπύσαντες πολὺ, οἱ εὐγνωμονοῦντες Ἐλληνες κατὰ τὸ 496 πρ. χρ. — Τὰ συγχρότατα αὐτοκρατορικά νομίσματα τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου ἔχουσι τὰς κεφαλὰς τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. — Ὁλίγα τινα μνημόνια ΧΑ. (εἰς τιμὴν τοῦ Ἀντινόδου) — Ἐπώνυμον φέρει μίχ μόνη πόλις ἡ Ἐπίδαυρος τὸ ΙΕΡΑ. — Αἱ ἐπὶ τῶν νομισμάτων παραστάσεις ἔχουσιν ἀναφορὰν εἰς ἀρχαῖα τοπικὰ μυθολογήματα ἢ παρατάνουσι μνημεῖα ὑπάρχοντα καὶ ἄλλα τὰς διαφόρους πόλεις ἐπικοσμοῦντα ἀντικείμενα ναζὺς, λιμένας κ. τ. ε. καὶ εἶναι ἔνεκκ τούτου πολλῆς σπουδῆς ἀξία.

Αργολίς· πόλεις. Ἀργος, 1). Κλεωναὶ, 2). Ἐπίδαυρος, 3). Ερμιόνη, 4). Τροιζὴν, 5).

1) Λίαν ἀρχαῖα νομίσματα ΑΡ. Λύκου προτομή. Ἀναφορὰ εἰς Ἀπόλλωνα Λύκιον)(Ἀμφορφον καλωμα, ὅπερον μέγα Α.

ΧΑ. Κεφαλὴ Ἡρας μὲ διάδημα ἐφ' οὗ ΑΡΓΕΙΩΝ.)(Παλλὰς βαίνουσσα.)(Διομήδης μετὰ τοῦ Παλλαδίου.)(Λύκος ιστάμενος.)(Τρίπους.)(Κίων μεταξὺ τριαίνης καὶ νηός.

Αὐτοκρ.)(Ἀγῶνες ΗΡΑΙΑ ΝΕΜΕΑ. Ἐκὼν γυναικεία ἐπὶ βάσεως χρατοῦσσα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τροχὸν, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἀνατείνουσσα (Νέμεσις) Προτομὴ τοῦ Περσέως μὲ φρύγιον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. Διόσκουροι ἔφιπποι.—Δικέμων πολιοῦχος μὲ κέρας Ἀμαλθείας, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στεφάνη πυργωτή. Ὁρθία τριψυής Ἐκάτη. Περσεύς ὄρθιος μὲ τὴν ἀρπηνὴν καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης. — Κάδμος ιστάμενος διαμαχόμενος πρὸς τὸν μέγαν δράκοντα.

2) ΧΑ. Κεφαλὴ Ἡρακλέους.)(Στέφανος κίσσινος. ΚΛΕΩ.

Αὐτοκρ. Εύρωπη δόχουμένη ἐπὶ τοῦ βοδὸς ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης μεταξὺ τριτόνων — Ἰππος ιστάμενος φέρων μεγάλην προτομὴν γυναικὸς.

3) ΑΡ. Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ.)(Μονόγραμμα ΕΠ. ἐντὸς στεφάνου δαφνίνου.

ΧΑ.)(Λύκος κείμενος.)(Γυεία.)(Οφις περιειλιγμένος.)(Ἀγῶνες, ΑΣΚΛΗΠΙΑ.)(Ἀλεκτρυών μὲ μονόγραμμα ΕΠ.)(Τράγος.

Αὐτοκρ. Ἀσκληπιὸς ἐπὶ θρόνου, ἐμπροσθεν αὐτοῦ ὁ μέγας ὄφις. — Ἡ ὑπὸ ποιμένος εὔρεσις τοῦ ὑπὸ αἰγὸς τιθηνομένου μικροῦ Ἀσκληπιοῦ.

4) Αὐτοκρ. ΧΑ. Θησεὺς ἀπάγων τὸν δαμασθέντα μαραθώνιον ταῦρον.

5) ΑΡ. ΧΑ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.)(ΤΡΟ. Κεραυνός.)(Τρίαινα.

Αὐτοκρ. Θησεὺς μαχόμενος πρὸς τὸν Μινώταυρον. — Θησεὺς αἴρων τὴν πέτραν, ὑπὸ τὴν ὅποιαν ὁ Αἰγεὺς ἔκρυψε τὸ ξίφος καὶ τὰ πέδιλα ἐππόλυτος μὲ ἵππον καὶ κύνα θηρευτικὴν.

Ἀρχαδίκ 1). πόλεις· Καρύη, 2). Μεγαλόπολις, 3). Φενεός, 4). Στύλιφαλος, 5). Τεγέα, 6). Θέλπουσα, 7).

1) Λίαν ἀρχαῖα νομίσματα ΑΡ. Κεφαλὴ Ἡρας. ΑΡΚΑ.)(Ζεὺς καθήμενος ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς ἀετόν.

Κεφαλὴ Διός.)(Πάν χρατῶν καλαύροπα ἐπὶ ὄρους, ἐφ' οὗ ΟΛΥΜΠΟΣ (ὄνομα τοῦ ὄρους);

Κεφαλὴ Πνιὸς νεκνίου (κεφαλὴ Ὄλυμπου;) μὲ διπλᾶ κέρατα')(Μέ⁴
γα μονόγραμμικ ΑΡ. καὶ ἐν τῷ μέσῳ σύριγξ.

Αὐτοκρ. ΧΑ. Εἰκὼν Ἀντινόου· συγχάκις νόθια.

2) Αὐτοκρ. ΧΑ.)("Αρτεμις εὔζωνος μὲ δύο δῆδας καιομένας.

3) ΑΡ. Τὰ αὐτὰ μὲ τὰ τῆς Ἀρκαδίας.

Αὐτοκρ. Ἀπόλλων γυμνὸς ἴσταμενος ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ στέψανον ἐκ
δάφνης, μὲ τὴν ἀριστέραν ἐρειδόμενος εἰς κιόνα καὶ κρατῶν τόξον. —
·Ημίγυνυμος ἑρμῆς Πριάπου.

4) ΑΡ. Κεφαλὴ Δήμητρος.)(Ἐρυμῆς ἀπάγων τὸν νέον Ἀρκάδα,
υἱὸν τῆς Καλλιστοῦς μὲ τὸ παρατεθειμένον ὄνομα ΛΡΚΑΣ.)(βοῦς
στάμενος.

5) ΧΑ. ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΕΡΜΑΞΟΟΥ. Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μὲ στέ-
φανον δάφνης ἐμπεπλεγμένον εἰς τὴν κόμην)("Ιππος βόσκων.

5) ΑΡ. Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μὲ στέφανον δάφνης εἰς τὴν κόμην.)(
·Ηρακλῆς ἀνατείνων τὸ ρόπαλον καὶ προβαίνων εἰς τὸν ἀγῶνα.)(Κε-
φαλὴ ὅρνιθος στυμφαλίδος.

6) ΑΡ. Κεφαλὴ Παλλάδος.)(Γλαύξ.

ΧΑ.)(Τήλεφος, τιθηνούμενος ὑπὸ τῆς ἐλάφου. — Κεφαλὴ βασιλέως
·Ἀλεοῦ.)("Ο "Ηρως Κηφεὺς, λαμβάνων παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς βόστρυχον
ἐκ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης, τὸν ὁποῖον ἡ παρισταμένη μικρὰ αὐτοῦ
Θυγάτηρ Στερόπη ἔμελλε νὰ φυλάσσῃ εἰς ἀγγεῖον καὶ νὰ σώζῃ τὴν
πόλιν ἀπὸ πυρκαϊάν.)(Κηφεὺς ωπλισμένος μὲ λόγχην καὶ ξίφος ἐφορ-
μῶν ἐπὶ τὴν μάχην.

Αὐτοκρ. Κηφεὺς ἴσταμενος μὲ λόγχην καὶ ἀσπίδα Ἀταλάντης ἐφορ-
μῶν κατὰ τοῦ καλυδωνίου κάπρου.

7) Αὐτοκρ. Πᾶν κερασφόρος πατῶν ἐπὶ τῶν δακτύλων μὲ τὴν κα-
λαύροπα ἴσταμενος παρὰ δένδρῳ καὶ ἀνατείνων πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα.

Ακκωνίκ. "Αν καὶ παρὰ τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου ἀπηγορευ-
μένα ύπάρχουσιν ὅμως ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα, ἀλλ᾽ ὅμως
εἰς μεταγενεστέρους χρόνους μετὰ τὸν θάνατον Ἀλεξάνδρου τοῦ
Μεγάλου καὶ τῶν ἀρχαίων ἡθῶν τὴν ἔκλυσιν. Βασιλεῖς Ἀρευς,
309—365 π. Χ. 1). Κλεομένης Γ. 220 π. Χ. 2) Πόλεις. Σπά-
ρη, 3). Βοιαί, 4).

1) ΑΡ. Κεφαλὴ Ἡρακλέους.)(Ζεὺς καθήμενος.

2) ΑΡ. Κεφαλὴ αὐτοῦ μὲ διδημα.)(ΛΑ. Ἀθηνᾶ ἴσταμένη ἀλ-
κτρωῶν καὶ τράγος.

3) ΑΡ. Κεφαλὴ Παλλάδος.)(Ἡρακλῆς ἡρεμῶν. Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνίτου)(Ἀγγεῖον μεταξὺ τῶν δύο πύλων τῶν Διοσκούρων. Τὰ τελευταῖα ταῦτα νομίσματα λίαν μικρὰ ὡς τὰ τῆς ἀχαικῆς συμμαχίας).

ΧΑ. Κεφαλὴ Λυκούργου.)(Διπλαῖ κεφαλαὶ τῶν Διοσκούρων.

Αὐτοκρ. Διόσκουροι ἵσταμενοι — ἢ ἔφιπποι — ἢ οἱ πῖλοι αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀστρου ὑπερθεν — Ἐρυτῆς μὲ τὸν νέον Ἀρκάδα ὡς εἰς τὰ τοῦ Φεγεοῦ.

Αὐτοκρ. ΧΑ. Ἔρως πτερωτὸς βαίνων, κρατῶν εἰς τὴν δεξιὰν δάδα, εἰς τὴν ἀριστερὰν τόξον.

Μεσσήνη, 1).

4) ΑΡ. Μεταγενέστεροι, μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν. Κεφαλὴ Δῆμητρος.)(Ζεὺς βαίνων, ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχων ἀετὸν, μὲ τὴν δεξιὰν ἥπτων κεραυνόν. — Κεφαλὴ Δῆμητρος ἢ Διός.)(Τρίπους. (Μικρὰ τὰ τῆς Ἀχαικῆς συμμαχίας).

Ἔλις, 1). Νῆσοι παρακείμεναι, Ἰθάκη, 2). Κεφαλληνία, 3). καὶ ἐπ' αὐτῆς πόλις Σάμη, 4). Ζάκυνθος, 5).

4) Λίαν ἀρχαῖα νομίσματα. ΑΡ. Κεφαλὴ Ἡρας ἢ Διὸς.)(Αετός. Κεφαλὴ ἀετοῦ.)(Κεραυνός.

2) ΧΑ. Κεφαλὴ Ὄδυσσεως.)(Ἀλεκτρυών, Κεραυνός.

3) ΑΡ. Κεφαλὴ Δῆμητρος.)(Ἡρως Κέφαλος καθήμενος.

4) ΑΡ. ΧΑ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.)(ὁ κύων Λαϊλαψ.

5) ΑΡ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.)(Ἀσκληπιὸς ἀγένειος καθήμενος μετὰ τοῦ μεγάλου ὄφεως.)(Ἀπόλλων καθήμενος μὲ λύραν.

Αὐτοκρ. ΧΑ. Πάνι ἵσταμενος, κερασφόρος, τρχόπους, ὄρέγων σταφύλι καὶ εἰς τὸν παῖδα Βάκχον τὸν ὄπιον κρατεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας.

Ἀχαΐα. Ἀχαικὴ συμμαχία 281—146 π. Χ. Τὰ ἀχαικὰ νομίσματα καὶ τὰ τῶν συμμαχίδων πόλεων ἔχουν τὸ αὐτὸ μεγεθος, τὴν αὐτὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν, 1). Πόλεις Αἴγιον, 2). Βούρα, 3). Κόρινθος, 4). Πάτραι, 5). Σικυών, 6).

1) ΑΡ. Κεφαλὴ Διός.)(ΑΧ. ἐν μονογράμ ματὶ μετὰ διαφόρων σημείων ἀναφερομένων ἐν μέρει εἰς τὰς καθεκάστους συμμαχίδας πόλεις.

ΧΑ. Ζεὺς ἵσταμενος καὶ ὄνομα ἀρχοντος.)(Δῆμητρα καθημένη ΑΧΑΪΩΝ. καὶ ὄνομα τινὸς τῶν συμμαχίδων πόλεων.

2) ΧΑ. Ὁ μῦθος τῆς Φθίας μεταβληθείσης ὑπὸ τοῦ Διὸς εἰς πειστεράν.

Αύτοκρ. ΧΑ. Ἐποψίς τῆς πόλεως.

4) Λίαν ἀρχαῖα νομίσματα. ΑΡ. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.)(Πήγασος. Τινὲς νομίσματολόγοι ἀμφιβάλλουσιν ὅτι τὰ φέροντα τὴν κεφαλὴν Ἀθηνᾶς καὶ τὸν Πήγασον νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς Κόρινθον, ὡς ἔξαγεται ἐκ τινῶν μαρτυριῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἢ εἰς Συρακούσας ὅπου εὑρίσκονται τὰ πλειστα αὐτῶν. Τινὲς δοξάζουσιν ὅτι ἀφοῦ ὁ Τιμολέων ἀνενέωσε τὰ σχέσεις τῶν Συρακουσῶν μετὰ τῆς Μητροπόλεως Κορίνθου, φάνεται ὅτι ἐκόπησαν πολλὰ νομίσματα μὲ τὸν ἀνωτέρω τύπον. Ἀλλ' ὅμως φάνεται ὅτι τοιαῦτα νομίσματα, καπέντα παρὰ τῶν πλειόνων παραλίων πόλεων τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας ἦσαν κοινὸν ἐμπορικὸν νόμισμα τῶν παρὰ τὸν Ἀδρίαν τόπων καὶ ίσοδύναμα κατὰ τὴν ἀξίαν μὲ τὰ τοσοῦτον συγχνὰ εὑρισκόμενα ΑΡ. νομίσματα τοῦ Τάραντος.

Μικρότερα ΑΡ. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης)(Πήγασος.

ΧΑ. Τριπτόλεμος ἐπὶ τοῦ πτερωτοῦ δρακοντείου ἀρματος τῆς Δήμητρος.

Αύτοκρ. ΧΑ. Πολυάριθμα ἀρχόμενα ἀπὸ Ἰουλίου Καίσαρος. Ἐπιχρετέστεραι παραστάσεις Βελλεροφῶν, δαχμάζων τὸν Πήγασον, ἢ διαμυχόμενος πρὸς τὴν Ξίμαιραν. Ποσειδών, Μελικέρτης (ώς φαίνεται τὸ παρὰ τοῦ Παύσανίου περιγραφόμενον σύστημα). κ. ἄλλ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γάλβα τὰ νομίσματα φέρουν ROMAI. ET IMPERIO. — Τὸ σχῆμα τοῦ Ἰσθμοῦ μὲ τὸ δίκασπον. — Ὁ λιμὴν, ὁ ναὸς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως. — Περσεὺς μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης καὶ τὴν ἄρπην. — Ἀφροδίτη κρητοῦσα μέγαν καθρέπτην. Κεφαλὴ τοῦ Ὄκεανοῦ πωγωνίτου, ἐν τῷ πώγωνι δύο δελφίνες παιζοντες.

5] Αύτοκρ. ΧΑ. Ἐκτὸς τῶν συνήθων παραστάσεων ἐπὶ τῶν ἀποικοικῶν νομισμάτων [ό κτίστησι σύρων τὴν αὔλακα. Σημεῖα τῶν λεγεώνων τῶν αὐτόθι κατῳκισθέντων στρατιωτῶν]. Ἐρμῆς καθήμενος. — Ἀρτεμίς. Ὁ λιμὴν τῆς πόλεως, ὑπὸ τὴν εἰκόνα νεανίου ἔχοντος κέρας Ἀμαλθείας καὶ κώπην. PORTUS FRUCTIFER. C. P. — Ἡ ἐπὶ σκοπέλου καθημένη εἰκὼν τῆς πόλεως ἐρείδουσα τὴν δεξιὰν ἐπὶ ἀσπίδος ὅπισθεν Ἐρμῆς ιστάμενος στέφων αὐτὴν. — Ἐποψίς τῆς πόλεως καὶ τῶν κτιρίων.

6] Λίαν ἀρχαῖα νομίσματα. ΑΡ. Περιστερὰ ίπταμένη.)(Μέγα Σ.) Ξίμαιρα.

Αύτοκρ. ΧΑ. Ἰππος καὶ ἐπ' αὐτοῦ προτομή. — Ἐρως πτερωτὸς στάμενος, ἐπερειδόμενος εἰς τὴν ἀνεστραμμένην δᾶδα.

‘Αττική πόλεις’ Αθηναί, 1). Ελευσίς, 2). Μέγαρα, 3). Άι Αθηναί έκοψαν πρωτιώτατα αργυρά νομίσματα, τὰ δόποια εἶχον εἰς τὸ ἐμπόριον καλλίστην υπόδημάτιν καὶ ἵσταν πανταχοῦ δεκτά. Έκ τούτου, ώς καὶ ἐκ τιγνών παραδειγμάτων τῶν νεωτέρων χρόνων, ἔξη γοῦνται περιστατικὰ τινὰ περίεργα, τοιτέστι ή παρὰ ἀλλων ἐλληνίδων πόλεων ἀκριβῆς μίμησις τοῦ ἀττικοῦ χαράγματος (ώς π. χ. παρὰ τῆς Κυδωνίας, Γορτύνης, Ιεραπύτνης ἐν Κρήτῃ) καθὼς εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ Ἀμβούργον, τὸ Μαγδεβούργον καὶ ἄλλαι πόλεις ἔκοπτον ἄλλοτε χρυσᾶ νομίσματα μὲν χάραγμα πορτουγαλλικὸν· καθὼς κατὰ τὸν μεσαιωναῖον σχεδὸν αἱ ἐπικράτειαι τῆς Εὐρώπης ἐμιμοῦντο τὰ φλωρεντινὰ φλωρίνα). δεύτερον διατὶ εἰς τὴν πόλιν ὅπου κατ’ ἔζοχὴν ἤνθησαν αἱ τέχναι, μόνα τὰ νομίσματα δεικνύουν μικρὰν πρόσοδον. Εἶχον ώς εἰδοφεν κοινῶς ἀναγγωρισμένην ἐμπορικὴν ἀξίαν, τῆς ὁποίας κυριώτερον πουσὸν εἶναι ή μονιμότης ἀπαράλλακτα καθὼς η Βενετία ἔξηγολούμενει μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων νὰ κόπτῃ τὰ χρυσᾶ αὐτῆς νομίσματα (Zecchini) κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἀτεχνον τρόπον, διότι τοιαῦτα ἥσταν γνωστὰ καθ’ ὅλην τὴν ἀνατολήν.

1) Υπάρχουν γνήσια ΧΡ. τῶν Αθηνῶν; Τὸ ζήτημα δὲν ἐλύθη ματὰ βεβαιότητος, διότι τὰ γνωστὰ τοιούτου εἰδούς νομίσματα, καίτοι ἔντεχνα, εἶναι ὅμως ὅλα παραπεποιημένα.

ΑΡ. Κεφαλὴν Αθηνᾶς μὲ περικεφαλαίαν)(Γλαύξ. Εἰς τὰ παλαιότατα νομίσματα οἱ ὄφθαλμοὶ τῆς Αθηνᾶς ἔξεχουσι, εἰς τὰ μεταγενέστερα περικλείονται μεταξὺ δύο ἔξεχουσῶν γραμμῶν. Τὰ παλαιότατα εἶναι παχέα, ἀμορφά τὰ μεταγενέστερα (μετὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον) εἶναι μεγάλα, στρογγύλα, ἀλλὰ λεπτά. — Υπάρχουν τοῦ τελευταίου εἰδούς νομίσματα φέροντα ἐγκεχαραγμένα τὰ δνόματα τοῦ Μιθριδάτου καὶ Ἀριστίωνος, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ πολέμου μεταξὺ τῆς Ρώμης καὶ τοῦ αἰρημένου βασιλέως τοῦ δοπίου τὴν φιλίαν ἐπλήρωσαν βαρέως αἱ Αθηναὶ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σύλλα πλωσίν των.

ΧΑ. Συχναὶ παραστάσεις ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐγχωρίων μυθολογιμάτων)(“Ερις Ποσειδῶνος καὶ Αθηνᾶς περὶ τοῦ ὄνόματος τῆς πόλεως.”)(Θησεὺς μὲ τὸν μαραθώνιον ταῦρον, ἢ μαχόμενος πρὸς τὸν Μινώταυρον, ἢ εἴρων τὴν πέτραν.)(Τριπτόλεμος ἐν τῷ δρακοντείῳ δίφρω.)(Ἀπόλλων ἴσταμενος, κρατῶν ἐπὶ τῆς χειρὸς τὰς τρεῖς χάριτας.)(Ή ἀκρό-

πολις μὲ τὸν γάδον καὶ τὸ κολυσταῖον τῆς Ἀθηνᾶς ἀγαλμα, καὶ τὸ ἄντρον
("Ηφαιστος.) (Γοργόνειον.

Αὐτοκρ. Δὲν ὑπάρχουσι.

2) ΧΑ. "Γις ἵσταμένη ἐντὸς στεφάνου.) (Δήμητρα ἡ Τριπτόλεμος
ἐπὶ τοῦ πτερωτοῦ δρακοντείου δίφρου.

Αὐτοκρ. Δὲν ὑπάρχουσι.

3) Αὐτοκρ. ΧΑ. Δήμητρα βαίνουσα μὲ δόσο καιομένας λαμπάδας,
πρὸ αὐτῆς στιμένη κολυσταῖα λαμπάς.

Βοιωτία. 1) Πόλεις· Θῆσαι, 2). Πλαταιαὶ, 3). Τάναγρα, 3).

1) Λίγη ἀρχῆια καὶ συχνὰ ἀργυρᾶ νομίσματα μὲ τὸ μόνιμον χάραγμα τῆς βοιωτικῆς ἀσπίδος. Τὸ ἀγγεῖον τοῦ ὅπισθεν μέρους ἀναφέρεται πρὸ πάντων εἰς τὸν Διόνυσον.

ΑΡ. Τὰ παλαιότατα νομίσματα λίγαν μικρὰ καὶ παχέα. Δαμπρὸν νόμισμα εἶναι τὸ φέρον κεφαλὴν τοῦ Διός.) (Ποσειδῶν ἐπὶ θρόνου, ιρατῶν ἐπὶ τῆς ἀνατεινομένης δεξιᾶς δελφῖνα, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τρίαιναν. Ἡ ἔργασία καλλίστη, ἀλλ' ὅχι ἀρχαιότερον τῆς ἐποχῆς Φιλίππου τοῦ Β'.

2) ΑΡ. γ. "Ηρακλῆς παῖς δρακοντοφόνητος.) (Ηρακλῆς ἀρπάζων τὸν τρίποντον.) (Βάκχου κεφαλὴ γενειώσα.

3) ΑΡ. Κεφαλὴ "Ηρας.

4) Αὐτοκρ. ΧΑ. Αἱ τρεῖς νύμφαι ἐν ἱματίοις· ἐξ οὗ συμπεραίνεται μετὰ βεβαιότητος ἡ γειτονία θερμῶν ὑδάτων.

Εὔοια. 1) Νῆσος ἐπίσημος διὰ τὴν εὐκαρπίαν καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς, ἐκ τούτου τὰ πολλὰ καὶ καλὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐξ αὐτῶν ἥδη τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ἡ Κάρυστος μάλιστα εἶχε καὶ χρυσά. Πόλεις· Χαλκίς, 2). Κάρυστος, 3). Ἐρέτρια, 4). Ἰστία, 5).

1) ΑΡ. Κεφαλὴ τῆς προσωποποιημένης νῆσου.) (βοῦς.

2) ΑΡ. Κεφαλὴ "Ηρας ἡνὲ διάδημα.) (Ἄετος, σκαράσσων ὅψιν ἢ λαγών.

Αὐτοκρ. ΧΑ. "Ηρα καθημένη, καὶ πάρο αὐτῇ HPA.

3) ΧΡ. Κεφαλὴ "Ηρακλέους.) (Ταῦρος κατακείμενος.

ΑΡ. Ἀλεκτρὺων,) (βοῦς θηλάζωσα μόσχον. Ἄξιοσημείωτος διόπι
ἡ αὐτὴ παράστασις εὑρίσκεται ἐπὶ νομίσματων τῆς Κερκύρας, Ἀπολλωνίας, Διορράχιου καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων περσικῶν δακτυλιολίθων.

ΧΑ. Κεφαλὴ Ποσειδῶνος,) (τρίαινα.

4) ΑΡ. Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος, ὅπισθεν αὐτῆς τόξον καὶ φαρέτρα.)
Ταῦρος.

5) ΑΡ. Κεφαλὴ τῆς προσωποποιημένης νήσου Εύβοίας ἐστεμμένη μὲ κιτσόν.)(Εἰκὼν γυναικεία τῆς πόλεως, καθημένη ἐπὶ πλοίου καὶ κρατοῦσσα ἀναπεπταμένον ίστεν, πρὸς ὑπαίνειν τοῦ ὄνόματος"

(Φωκίς 1). Πόλις Δελφοί 2).

1) Ἡ Φωκίς ἔχει ἀρχαιότατα, ἀλλὰ λίγα μικρὰ ὀργυρά νομίσματα ΑΡ. Κεφαλὴ γυναικεία τῆς Δήμητρος. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος,)(Κ εφαλὴ ταύρου.)(Προτομὴ Κέπρου.

2) ΑΡ. Κεφαλὴ Δήμητρος, ΑΜΦΙΚΤΙΟ.)(Ἀπόλλων μὲ δισυνίδες καθήμενος, κεκλιμένος ἐπὶ τῆς λύρας. (ἔξαιρετος ἐργασία ἐκ τῶν χρόνων Φιλίππου τοῦ Β. βασιλέως τῶν Μακεδόνων).

Αὐτοκρ. ΧΑ. Ἀδριανοῦ καὶ Φωκαστίνας τῆς πρεσβυτέρας.

Λοκρίς, καὶ Ἰδίως Λοκροὶ Ὄποιντιοι 1).

1) Νομίσματα καλλονῆς ἔξοχου ΑΡ. Κεφαλὴ Δήμητρος.)(Ὁ εἰς τὴν μάχην ὄρμῶν ἥρως Αἴας, ὡπλισμένος μὲ περικεφαλαῖαν, ἀσπίδα καὶ ἔιφος (ἐκ τῶν χρόνων Φιλίππου Β. τοῦ Μακεδόνος).

Αἰτωλία 1).

1) ΧΡ. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.)(Εἰκὼν καθημένη τῆς χώρας Αἰτωλίας μὲ θεσσαλικὸν πῖλον, λόγχην, ἔιφος καὶ ἔνδυμα ἀνεζωσμένον· καθηται ἐπὶ ἀσπίδων, σημεῖον πολεμικῶν ἔργων. Τὸ νόμισμα εἶναι ἀπαράλλακτον μὲ τὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μ.

ΑΡ. Κεφαλὴ τῆς Ἀταλάντης μὲ διάδημα ἐν τοῖς θριξὶ καὶ τὸν θεσσαλικὸν πῖλον.)(Ό καλυδώνιος Κάπρος — Τὸ ἀξιοτημείωτον νόμισμα (Mionnet. n. 23) παριστάνει τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Ε'. (διὸ καὶ τὸ ΦΙ. ὑποκάτωθι) καὶ ἔχει μεγάλην ἴστορικὴν ἀξίαν.

ΧΑ.)(Γνάθος τοῦ κάπρου καὶ αἰχμὴ λόγχης.)(Ἡρακλῆς ἵσταμενος.

Ἀκαρναγία 1). Αἱ ἐπισημότεραι τῆς χώρας πόλεις ἦσαν αἱ ἀκμάζουσαι ἐμπορικαὶ ἀποικίαι τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα τῶν Κορινθίων, ἐκ τούτους ἡ ἀφθονία ὥραίων ὀργυρῶν νομίσματων. Ἐκ τῶν πλείστων, οἷον Ἀκτίου, Ἀλυζίας, Ἀνακτορίου, Ἀμφιλοχίας, ὑπάρχουν νομίσματα μὲ τύπους κορινθιακούς, προσδιωρισμένα ὡς φαίνεται διὰ τὸ μετά τῆς Ἰταλίας ἐμπόριον. Ἡράκλεια, 2). Λευκάς, 3).

1) ΧΡ. Ἐν Μουσείῳ Hunter. Εὑρίσκεται συχνά, ἀλλὰ νόθον.

ΑΡ. Κεφαλὴ τοῦ ποταμοῦ Ἀγελώου (ταῦρος ἀνόδοι πρότωπος.)(Ἀπόλλων καθήμενος μὲ τόξον.

2) Τὰ εἰς τὴν Ἡράκλειαν ταύτην ἀποδιδόμενα νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἡράκλειαν τῆς Βιθυνίας.

3) Διὰν ἀρχαῖα νομίσματα. ΑΡ. Ἡ χιμαιρα καὶ ὁ Βελλεροφῶν ἐπὶ τῶν νομίσμάτων τῆς Λευκάδος κατάγονται ἐκ τῆς Κορίνθου. — "Ἄρτεμις ἴσταμένη μὲ ἔλυφον.)(Ναῦς.

ΧΑ. βωμός.)(Ἡ δωδωναία περιστερά.

Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου. "Ἀνδρος, 1). Κέος 2), ἐπὶ αὐτῆς πόλεις· Καρθαίκ, 3). Κορησία, 4). Ιουλίς, 5). Δῆλος, 6). "Ιος, 7). Μῆλος, 8). Νάξος, 9). Πάρος, 10). Σέριφος, καὶ Σίφνος, 11). Τῆνος, 12). Θήρα, 13).

1) ΑΡ. Σπανιώτατα. Κεφαλὴ Ἀριάδνης.)(Τίγρις. — Κεφαλὴ Ἀριάδνης.)(Θύρσος.

2) ΧΑ. Κεφαλὴ τοῦ Ἀρισταίου, γενειῶσα καὶ ἀγένειος (ὡς Ζεὺς καὶ Ἀπόλλων).)(Κύων Σείριος (τὸ ἄστρον τοῦ κυνός).

3) ΑΡ. Σηπία.)(ἀμορφον κοίλωμα.

ΧΑ. Ἡ αὐτὴ είκών.

4) ΑΡ. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.)(Σταφυλή.

ΧΑ. Κεφαλὴ τοῦ Ἀρισταίου.)(Σταφυλή.

5) ΧΑ. Κεφαλὴ τοῦ Ἀρισταίου.)(Μέλισσα.

6) ΑΡ. ΧΑ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.)(Δύρα.

7) ΧΑ. Κεφαλὴ Ὁμήρου μὲ τὸ ὄνομα παρατεθειμένον.)(Ἀθηνᾶ ἴσταμένη.

8) Διὰν ἀρχαῖα νομίσματα. ΑΡ. Μῆλον, (πρὸς ὑπαίνιξιν τοῦ ὄνόματος).)(κοίλωμα. — Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μὲ περικεφαλαίαν.)(Ἀπόλλων καθήμενος μὲ τὴν λύραν.

ΧΑ. Νέμεσις ἴσταμένη κρατοῦσα ἀπὸ τὸν βραχίονα τὸν νέον Πλούτωνα, (ἢ Ἀμάλθεια μὲ τὸν παιδία Δία;) ΤΥΧΗ, καὶ ἐπιγραφή.)(Στέφανος καὶ ὄνομα τῆς πόλεως. — Μῆλον.)(Ἐρυμῆς Ἀθηνᾶς ὀπλοφόρου

9) ΧΑ. Κεφαλὴ Βάκχου γενειάτου.)(Ἀγγειον.

10) ΧΡ. Λαμπρότατον νόμισμα. Κεφαλὴ Δήμητρος περικεκαλυμμένη.)(Τράγος.

ΑΡ. Κεφαλὴ νεάζοντος Βάκχου ἐστεμμένη μὲ κισσόν.

)(Ἡ ἐπὶ τῆς μυστικῆς κίστης καθημένη Ἀριάδνη.

ΧΑ. Ὡς τὰ χρυσᾶ, ἀλλ' ἡ γυναικεία κεφαλὴ ἀπαρακάλυπτος.

11) ΑΡ. Χιμαιρα.)(Περιστερὴ πέτομένη.

42) ΧΑ. Κεφαλὴ νεάζοντος Βάκχου μὲ κέρας κριοῦ.)(Ποσειδὼν ἵσταμενος μὲ τρίαιναν.)(Σταφυλή.

43) ΧΑ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.)(Τρεῖς Δελφῖνες.

Μ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΧΗΣ ΝΑΟΥ ΤΟΥ
ΔΙΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΗΡΑΣ.

‘Ο ἀρχαιότατος τῶν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος σωζομένων ναῶν κεῖται ἐπὶ τῆς ἀκρας τῆς Ὁχης εἰτε τοῦ νῦν Ἅγιου Ἡλιακαλουμένου ὅρους ὑπεράνω τῆς Καρύστου, ἔμεινε δὲ μέχρι τοῦδε σχεδὸν ἄγυνωστος. Μεταβάτης πρὸ τινων ἑβδομάδων εἰς τὴν Εὔβοιαν καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ὅρους, ἐξέτασα ἀκριβῶς τὸ ἐκεῖ περίεργον οἰκοδόμημα καὶ νομίζω χρέος μου νὰ ἐκθέσω ἐν συντόμῳ τας ἀνακαλύψεις μου.

‘Η Ὁχη εἶναι τὸ ὑψηλότατον ὅρος τῆς νοτείου Εὔβοιας, ἡ δὲ κορυφὴ ἀπέχει τῆς Καρύστου τρεῖς περίπου ὥρας. Πλησίον τῆς κορυφῆς ὑπάρχει μικρὰ τις ἐκκλησία τοῦ Ἅγιου Ἡλιακοῦ ὄλον τὸ ὅρος τὸ σημερινὸν ὄνομα. Οἱ δὲ πέριξ κάτοικοι ἐπιτελοῦν ἐκεῖ κατ’ ἔτος ἑορτὴν εἰς τιμὴν τοῦ Ἅγιου. Ὄπεράνω τῆς ἐκκλησίας ὑψοῦνται τινες ἀπόκρημνοι καὶ δύσβατοι βράχοι. Ὄπεραντος καὶ τούτους ἐμβαίνεις εἰς μικρὸν τι ἐπίπεδον, περικεκλεισμένον πρὸς βορρᾶν καὶ νότον ἀπὸ κρημνούς, καὶ παρέχον πρὸς ἀγατολάς μόνον ἀποψιν πρὸς τὴν θάλασσαν. Πρὸς δὲ δυσμάς ἀποφράτηται διὰ τείχους ὑψηλοῦ, κτισμένου μὲ λογάδας λίθους (κατὰ τὸν τρόπον τὸν κοινῶς ξερολιθιὰ καλούμενον). Ὁ δὲ ναὸς, κτισμένος κατὰ τὸν Κυκλώπειον τρόπον, ἴσταται ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου τεμένους παρὰ τὸν πρὸς βορρᾶν κρημνὸν καὶ ἐκτείνεται κατὰ τὸ μῆκος ἀπὸ δυσμάς πρὸς ἀνατολὰς, ἡ δὲ θύρα αὐτοῦ εύρισκεται εἰς τὸ μέσον τῆς νοτείου πλευρᾶς, πρᾶγμα ἀσυνείθιστον εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Ὅλον τὸ οἰκοδόμημα εἶναι μικρὸν καὶ χαμηλὸν, ὅπερι κισσών καὶ πάσης ἀλληγενέστερης διακοσμήσεως.